

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 08/10/2025

Sayfa: 1

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
MİLLÎ DAYANIŞMA, KARDEŞLİK
VE
DEMOKRASİ KOMİSYONU

14'üncü Toplantı
8 Ekim 2025 Çarşamba

Gündem:

- Türkiye Emekli Subaylar Derneğinin (TESUD) Dinlenilmesi
- Emekli Uzman Jandarmalar Derneğinin (EMUJAD) Dinlenilmesi
- Türkiye Emekli Astsubaylar Derneğinin (TEMAD) Dinlenilmesi
- Türkiye Emekli Uzman Erbaşlar Derneğinin (TEMUD) Dinlenilmesi
- Medeniyetler Beşiğinde Yakınlarını Kaybeden Aileler ile Yardımlaşma Dayanışma Birlik ve Kültür Derneğinin (MEBYA-DER) Dinlenilmesi
- Demokrasi ve Birlik Derneğinin (DEMBİRDER) Dinlenilmesi
- Kamusal Politika ve Demokrasi Çalışmaları Derneğinin (PODEM) Dinlenilmesi
- Hak İnisyatifi Derneğinin Dinlenilmesi
- Barış Vakfının Dinlenilmesi
- Toplumsal Mutabakat Derneğinin (TMD) Dinlenilmesi

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 08/10/2025

Sayfa: 2

MİLLÎ DAYANIŞMA, KARDEŞLİK VE DEMOKRASİ KOMİSYONU

8 Ekim 2025 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.09

BAŞKAN: Numan KURTULMUŞ

-----0-----

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ – Sayın milletvekilleri, Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonumuzun 14'üncü Toplantısını açıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır, şimdi çalışmalarımıza başlıyoruz.

Gündemimizin Birinci Oturumunda güvenlik güçlerimizin emekli mensupları tarafından kurulan derneklerimizi dinleyeceğiz.

Konuşma süreleri on beşer dakikadır.

Şimdi ilk sözü Türkiye Emekli Subaylar Derneği (TESUD) Genel Başkanı Sayın Erdoğan Karakuş'a bırakıyorum.

Buyurun Sayın Karakuş.

Hoş geldiniz.

TÜRKİYE EMEKLİ SUBAYLAR DERNEĞİ (TESUD) GENEL BAŞKANI ERDOĞAN KARAKUŞ - Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Emekli Subaylar Derneği, içinde şehit ailesi, gazisi, kırk yıldır PKK terör örgütüyle mücadelede ter dökmüş, emek vermiş, yaşamının en kıymetli anlarını yıllarca dağlarda geçirmiş kahramanların olduğu bir kuruluştur. Nasıl ki siz milletvekilleri "devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma" diye başladığınız yeminle göreve başlıyorsanız biz subaylar da askerlik yemininde belirtilen "Türk sancağının şanını canımdan aziz bilip icabında vatan, cumhuriyet ve vazife uğrunda seve seve hayatımı feda eyleyeceğime namusum üzerine ant içer..." diye başlıyoruz. Biz subaylar için bu yemin yaşamımızın sonuna kadar geçerlidir. 65 yaşından küçük yaşta emekli olanlar seferde emekli oldukları rütbeden savaşa katılırlar. Yüce Türk milletinin erinden en yüksek rütbelisine kadar bütün askerlik yeminini yapmış olanların vatan, cumhuriyet ve vazife uğrunda hayatını feda edeceğine inancımız tamdır.

Türkiye'de 50 bin civarında emekli subay vardır. 22 bini Harp Okulu mezunu

mühendis olmak üzere tabip, hâkim, savcı, avukat, dış ilişkiler uzmanı, tarihçi, iktisatçı, öğretmen, akademisyen, doğal olarak Harp Okulu mezunları aynı zamanda stratejisttir. Bu nedenle Türkiye Emekli Subaylar Derneği Stratejik Araştırma Merkezinden yararlanılarak özellikle güvenlik konularında Türkiye'de en doğru kararları verdiğimizize inanıyoruz. TESUD'un bu konudaki görüş ve önerilerini 15 Mayıs 2025, daha sonra da 18 Temmuz 2025 tarihinde açıklamış bulunmaktayız.

18 Temmuzdan bugüne kadar gelişmeleri de göz önüne alarak konuşmama devam etmek istiyorum. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan bugüne kadar vatandaşları arasında hiçbir ayırım yapmadan kimsesizlerin kimsesi olmuş, özveriyle çalışan herkese istenilen mevki ve makama erişebilme olanağı sağlamıştır. Sonra, tarihî açıdan bakıldığında, Kürtlerin Turani yani Türk olduğunu açıklayan Avrupalı bilginler çoğunluktadır; bunlar arasında Rawlinson, Oppert, Watson, Landsberger, Leonard King, Sir Aurel sayılabilir. Özellikle Rawlinson'un bu konuda önemli eserleri olmuştur ancak 1870-1880 yılları arasında İngiltere'de Başbakanlık koltuğuna oturan Benjamin Disraeli "Osmanlı'yı yıkmak için Kürtleri de kullanacağız. Onların Türk olduğu ortaya çıkmamalıdır." diyerek bu konuda yazı yazılmasını yasaklamıştır. Büyük Orta Doğu Projesi'ne ne kadar benziyor değil mi? Ayrıca tarihte Osmanlı-Safevi, Sünni Türk-Şii Türk, Fatih Sultan Mehmet-Uzun Hasan çekişmesi en azından 43 büyük Türk aşiretinin Kürtleşmesine neden olmuştur ancak bugün bu aşiretlerin birçoğu Türklüklerini bilmeleri nedeniyle Büyük Orta Doğu Projesi'nin tam karşısındadır.

Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından tamamen etkisiz hâle getirilen bölücü terör örgütünün silah bırakmayla ilgili olarak yaptığı açıklamada Türkiye Cumhuriyeti suçlanmakta; asker, güvenlik personeli, korucu, kamu personeli dâhil on binlerce vatandaşımızın katledilmesine yol açan PKK terör örgütünün gerekçesinin Lozan Anlaşması ve 1924 Anayasası'ndan kaynaklanan Kürt inkâr ve imha siyaseti olduğu iddia edilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti tarihinin hiçbir döneminde vatandaşlarına ve hiçbir insana karşı inkâr ve imha siyaseti işlememiş, soykırım ve asimilasyon yapmamıştır. Lozan Anlaşması Gazi Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde işgalci ve emperyalist güçlere karşı verilen bağımsızlık savaşı sonucunda imzalanan bir siyasi belgedir ve ülkemizin tapu senedidir. 1924 Anayasası egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu cumhuriyet yönetiminin

ve devrimlerinin temel yasasıdır. Demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti devleti ve milletiyle bölünmez bir bütün olup ulus devlet yapısını ilelebet muhafaza ve müdafaa edecektir.

2006 yılında Pentagon Irak güvenlik güçlerine verdiği silahların başta terör örgütü PKK'nın eline geçtiği iddiaları üzerine silah soruşturması başlamış, bu araştırma sonucunda 360 bin silahın nerede olduğunun bilinmediği tespit edilmiş. Başmüfettiş Stuart Bowen kayıp silahların envanterini çıkarmıştır. 2019 yılında bu bilgiler de tekrarlanmıştır. 6 Ağustos 2007 tarihli haberde ise ABD Kongre Denetleme Dairesi tarafından hazırlanan raporda -ABD Savunma Bakanlığının- Irak'ta birkaç yıl önce devredilen 190 bin silahın kaybolduğu belirtilmiştir. 30 Mayıs 1917 tarihinde Uluslararası Af Örgütünün bilgi edinme hakkı kapsamında yaptığı başvuru sonucu elde ettiği ABD Savunma Bakanlığının Pentagon gizliliği kaldırılmış denetim raporuna göre 1 milyar dolarlık silahın kaybolduğu bildirilmiştir. Bu miktardaki silahın kaybedilmesinin akılla, mantıkla izahı mümkün görülmemiş, bu silahlar ve bu silahlara ilave gelişmiş diğer silahların Suriye'deki PKK'ya 40 bin tır, 4 bin uçakla taşındığı, ortalama ağırlığının 500 bin ton olduğu, değerinin de ortalama 15 milyar olabileceği belirlenmiştir. Burada ABD inandırıcı olmayan bir şekilde silahların kaybedildiğini belirterek ilave ettiği diğer gelişmiş silahlarla birlikte 15 milyar dolarlık silahın Kongreden geçirilmesine gerek olmadan PKK'ya devrini sağlamıştır.

Dinliyorsanız ben devam edeyim efendim.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Buyurun, devam edin.

TÜRKİYE EMEKLİ SUBAYLAR DERNEĞİ (TESUD) GENEL BAŞKANI ERDOĞAN KARAKUŞ - Dinlemeyenler var da onun için söylüyorum, kusura bakmayın.

Suriye'deki silahlar yok edilmedikçe PKK silah bırakmış sayılmaz. Anılan silahların ileride Türkiye'ye karşı kullanılma olasılığı da vardır. Başka yerlerde cüzi miktarda imha edilen silahlar PKK'nın silah bıraktığının delili olamaz. O nedenle Suriye'deki silahlar yok edilmedikçe başka ülkelerin de desteğiyle "BOP" için kullanılma endişesi vardır.

Nitekim Sayın Cumhurbaşkanı, 2023 yılı Kasım ayında konuşmasının bir bölümünde "Ey İsrail, sende atom bombası var ve bununla tehdit ediyorsun. Bununla da yetinmiyor, ülkemiz topraklarını da kapsayan vadedilmiş topraklar

hezeyanıyla nükleer silah tehditleriyle sabrımızı zorluyorsun. Bölücü terör örgütünün Suriye uzantısı PYD'yle ilgili çok iyimser cümleler kuranlara ne yaparsak yapalım bazı gerçekleri anlatamayacağımızın da bilincindeyiz. Vadedilmiş topraklar hezeyanının varacağı yer büyük bir hüsrana ve hezimet olacaktır." diyerek tehlikenin büyüklüğünü ortaya koymuştur. Netanyahu'nun "Şimdiki hedef Türkiye'dir." sözünü söyleyip söylemediği muvazaalıdır ancak vadedilmiş topraklar hezeyanının aynen devam ettiği bilinmektedir. İsraili bir bakan Suriye'de Dürzi devleti kurulacağını belirtmiştir. Ayrıca bazı İsraili yetkililer, Suriye'nin deniz kıyılarında, Tartus, Lazkiye Limanlarının olduğu bölgede ayrı bir devlet kurulacağını açıklamıştır yani Suriye devletini denizden uzaklaştırmış oluyorlar.

Halep kentinde PKK-YPG ile Suriye Güvenlik Güçleri arasında şiddetli çatışmalar yaşanmaktadır. Bütün bu gelişmeler olurken ABD Ankara Büyükelçisi Tom Barrack "Bölgedeki ulus devletler İsrail için güvenlik sorunudur." demiştir. Trump, Gazze müzakereleriyle ilgili olarak rehine-mahkûm takası geri çekilme hattından bahsederken "Bu da bizi üç bin yıllık felaketin sonuna yaklaştıracaktır." demiştir. Üç bin yıl konusunu birçok kişi algılayamamıştır. Nuh Peygamber on dört bin yıl önce Anadolu ve çevresini, Nil Nehri'ne kadar bütün deniz kıyılarını Türklerin ilk atası olarak bilinen Yafes'e vermiştir. Belirtilen tarihten üç bin altı yüz yıl öncesine kadar tamamen Türk asıllıların bölgesi olan yerlere Kuveyt'ten Yahudiler, Girit'ten Filistinliler gelmiştir. Yahudiler üç bin yıl önce firavunların, iki bin yıl önce Romalıların zulmüne uğramış; Romalılardan Hazar Türklerinin yanına kaçarak kurtulmuşlardır; bu arada Filistinlilerle daima çatışma içinde olmuşlardır.

On dört bin yıldır Türklerin toprakları, kimsenin vadedilmiş toprağı olamaz; bunu bilen Trump, üç bin yılın gerisine gidememektedir. Dikkat ederseniz, Yahudilerin belirttikleri vadedilmiş topraklar içerisinde Kürdistan yoktur, bunun da bir anlamı olmalıdır. Suriye'deki gelişmelere bakıldığında, İsrail destekli Dürzilerin Süveyda'da ayaklanması, İsrail'in Şam'a yaptığı hava taarruzları, Suriye Silahlı Kuvvetlerinin Süveyda bölgesinden çekilmek zorunda kalması, PKK'nın Suriye Silahlı Kuvvetlerine katılmayacağını belirterek özerklik istemesi şeklinde devam etmesi Türkiye'yi tehdit etmektedir.

Diğer bir konu da PKK'yla mücadelede bugüne kadar binlerce şehit verdiğimiz, binlerce gazimizin olduğu gerçeğidir. Ayrıca, çoğunluğu asker olan

ülke ve millet sevgisi dolu yaklaşık 3 milyon kişi -tekrar ediyorum, 3 milyon kişi- bu davada canını hiçe saymış, emek vermiş, ter dökmüş, yıllarca ömrünü dağlarda geçirmiş, PKK terör örgütünü de bitirmiştir. O nedenle bizim için adalet önemlidir. Kırk yıldır teröristbaşı olarak kabul edilip yargılanmış, cezası verilmiş bir kişinin "kurucu lider" diye vasıflandırılması hukuken doğru değildir; milletimizin büyük çoğunluğunun da aynı görüşü paylaştığı düşüncesindeyiz. Ayrıca, teröre, suça bulaşmış kişilerin mutlaka yargılanarak cezalarını çekmeleri, kısmi veya genel af kapsamına alınmamaları gerektiğini düşünüyoruz. Özellikle PKK'yla yıllarca mücadele etmiş bu insanların ataları ve vatan sevdalıları emperyalistlerle mücadele etmiş, bağımsızlık savaşında galip gelen tek millet olan yüce Türk milleti evlatlarının Lozan Anlaşması ve 1924 Anayasası vasıtasıyla Kürt inkâr ve imha siyaseti yarattığı iddiası gerçeklerle bağdaşmaz çünkü emperyalistlerle yapılan bu kutsal mücadelemiz bütün dünyadaki mazlum milletlerin de kurtuluş ışığı olmuştur.

Bundan böyle atılacak adımların bu gerçekler doğrultusunda yapılması yüce Türk milletinin menfaati ve hayrına olacaktır.

Saygılarımla.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ederim Sayın Karakuş.

Şimdi, Emekli Uzman Jandarmalar Derneği Genel Başkanı Sayın Şeref Çayırtepe, buyurun.

EMEKLİ UZMAN JANDARMALAR DERNEĞİ (EMUJAD) GENEL BAŞKANI ŞEREF ÇAYIRTEPE - Sayın Meclis Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri; Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde kurulmuş Gazi Meclisimiz sadece yasama organı değil aynı zamanda milletimizin kaderini belirleyen müstesna bir merkezdir. Gazi Meclisimiz sadece siyasi değil aynı zamanda tarihsel ve millî bir kahramanlık sembolüdür. Türkiye Büyük Millet Meclisinde halkın doğrudan temsil edildiği, kararların ortak iradeyle alındığı müstesna yerde bulunmaktan son derece mutluyum. Sizleri 45 bin uzman jandarma adına EMUJAD olarak yüce Türk milletinin önünde saygıyla selamlıyorum.

Emekli Uzman Jandarmalar Derneği 2007 yılında kurulmuş, genel merkezi Ankara, bölge başkanlıkları Akdeniz -Adana- Ege, Karadeniz, İç Anadolu ve 81 il temsilcilerimizle birlikte büyüyen bir sivil toplum kuruluşudur. Bizler İçişleri Bakanlığımıza bağlı, sadece Jandarma Genel Komutanlığı emrinde görevli, emekli

ve çalışanıyla birlikte 45 bin mevcudu bulunan subay ve astsubaylarımız gibi üç muvazzaf personelden biri olan 3466 sayılı Kanun'a tabi uzman jandarmalarımız.

Saygıdeğer Başkanım, başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları olmak üzere "Ölürsem şehit, kalırsam gazi olurum." anlayışıyla vatanını savunan bütün aziz şehitlerimizi ve kahraman gazilerimizi; Türklerin Anadolu'ya açılış kapısı olan Malazgirt Meydan Muharebesi'nden günümüze kadar gerek yurt içinde gerekse yurt dışında ülkemizi bölmek, parçalamak isteyen hain, kalles, eli kanlı terör örgütlerine karşı devletimizin ve milletimizin bekası için canı pahasına vatanına ve bayrağına sahip çıkan aziz milletimizi, ebediyete intikal etmiş şehit ve gazilerimizi rahmet ve şükranla anıyorum. Şehit ve gazilerimiz varoluşumuzun manevi sırrı ve güvenceleridir. Aziz şehitlerimiz, kahraman gazilerimiz asla unutulmayacaktır.

Sayın Başkanım, aziz şehitlerimizin ve kahraman gazilerimizin kanlarıyla suladıkları kutsal emanetimiz aziz vatani, biz uzman jandarmalar olarak her daim hep beraber canımız pahasına koruyacak, şanlı bayrağımızı şanı ve şerefiyle ilelebet göklerde dalgalandırmaya devam edeceğiz. Bugün burada sadece Derneğimizin Genel Başkanı olarak değil aynı zamanda tüm şehit aileleri, kahraman gazilerimiz, terörle mücadelede yıllarını, ömürlerini vermiş vatansever emekli ve çalışan tüm uzman jandarmaların ve ailelerinin sesi olarak buradayız. Aynı zamanda, terör örgütü PKK ve uzantıları hakkında sizlerin yaşamadığınızı yaşayan, görmediğinizi gören, duymadığınızı duyan, bilmediğinizi bilen, bölgede uzun süre çalışan jandarma personeli olarak huzurunuzdayım. Her gece bir fotoğrafın altında sabahlayan bir şehit babasının, "Düşmanı sevindirmeyeceğim, söz verdim evladıma, ağlamayacağım; vatan sağ olsun!" diyen bir şehit annesinin, eşini asker selamıyla son yolculuğuna uğurlamış, yaşamının baharında hayat arkadaşını kaybetmiş şehit eşinin, oyun alanlarında yaşıtlarıyla oynaması gerekirken çocukluğu bir mezarın başında mermeri silmekle geçen umutları yarım kalmış şehit çocuklarının; şehidin son nefesinde ona kelime-i şehadet getiren şehitlerimizin yaşayan şahitleri, kolunu bacağını, gözünü, daha doğrusu hayatının geri kalanını hep eksik olarak yaşayan kahraman gazilerimizin sesi olarak hitap ediyorum ve onlar adına buradayız.

"Terörsüz Türkiye" süreci, geçtiğimiz yasama dönemiyle siyasi parti liderlerinin peş peşe en üst perdeden açıklamalarıyla başlamıştır. Terörün

tamamen sona erdirilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kalıcı huzura kavuşması hedefiyle yürütülen "Terörsüz Türkiye" sürecini sonuna kadar destekliyoruz. Milletimizin arasına örülen duvarları yıkıp ezeli ve ebedi kardeşliğimizin perçinlenmesinin zamanı çoktan gelmiştir. Sürecin hiçbir aşamasında şehitlerimizin ruhunu incitecek, gazilerimizi ve şehit yakınlarını hayal kırıklığına uğratacak bir adım atılmamalıdır. Şahsım, EMUJAD yönetimimiz, tüm bölge başkanlarımız, il temsilcilerimiz, istişare ve danışma kurullarımızla değerlendirmede bulunarak süreci yakından takip ediyoruz. Devletimizin asla yanlış yapmayacağını, yıllarca terörle yakinen mücadele eden dönemin Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Şehit Eşref Bitlis Paşa'mızın direktifleri doğrultusunda sadece Jandarma Genel Komutanlığında özellikle terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla alınan uzman jandarmalar devletimize her daim güvenmiş, güvenmeye devam etmektedir.

Derneğimiz üyeleri, şehit ailelerimiz ve gazilerimizle süreci sükûnetle takip ediyoruz. Sürecin akabinde Sayın Cumhurbaşkanımızın Samsun'da "Toplumumuzun her kesimi, özellikle şehit ailelerimiz ve gazilerimiz için ferah tutsunlar. Onları üzecek, incitecek hiçbir şey yapmadık, yapmayacağız." demesi yüreklerle su serpmiş, bizler tarafından olumlu karşılanmıştır.

Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri; Türkiye'de asla Kürt sorunu yoktur, terör sorunu vardır çünkü bugün bir kere daha gördüm ki bazı kesimler tarafından tutturmuşlar bir "Kürt meselesi, Kürt sorunu" diye. Kırk yılı aşkın zamandır binlerce insanın ölmesine sebep oldular. "Kürt sorunu" dediğimiz şey tam olarak nedir, biz anlamadık. Bölgede sizlerden çok yaşayan ve görev yapan insanlar olarak soruyorum: Anayasa'mızda Türk ve Kürtlere ayrı maddeler mi var? Hâkim karşısına çıktığınızda bir Kürt vatandaşına hâkim "Sen Kürt'sün, al sana 10 katı ceza." mı diyor? Vergi dairesine gittiğinizde Kürt vatandaşlarımızdan 10 katı vergi mi alınıyor? Bir Kürt evladını okumak istediğinde, çalıştığında, üniversiteyi kazandığında "Sen Kürt'sün." diyerek üniversitenin kapısından mı çeviriyorlar? Bu ülkede çalışıp, üretip para kazanmak isteyen hangi Kürt vatandaşlarımıza devletimiz engel oldu? Türkiye Büyük Millet Meclisine dönüp baktığımızda, terör örgütüyle de ilişkileri olmasına rağmen, azımsanmayacak sayıda vekille temsil hakkına sahiptirler. Kırmızı plakalı araçlara binip devletimizin tüm imkânlarını eşit şekilde kullanmaktadırlar. Aynı coğrafyada aralarında etnik köken, mezhep ve

meşrep ayrımı yapılmaksızın kardeşçe ve huzur içinde yaşayan tüm vatan evlatlarına "Türk milleti" diyoruz. Bizler bin yıldır yan yana, omuz omuza yaşadık. Bu milletin kardeşliğini, hiçbir terör örgütü ve dış mihraklar bozamayacaktır. Bugün hepimizin yüreğinde tek bir ideal var, o da terörsüz Türkiye. Burada en büyük hatayı kullanılan dilde gördük. Yanlış kavramlar, yanlış ifadeler toplumumuzda ve zihinlerde kırılmalar yaratıyor. Oysa bu mücadele hiçbir zaman etnik gruplar arasında değil, devletimiz ile eli kanlı terör örgütleri arasındaydı. Kürt kökenli vatandaşlarımız da terörün karşısında durarak her daim devletimizin yanında oldular. İşte, bu nedenle, bizler şehitlerimizi toprağa verdiğimiz en acılı günde bile "Şehitler ölmez, vatan bölünmez. Türk Kürt kardeşdir, ayırım yapan kalleştir." diye haykırarak kardeşlik vurgusu yapan bir milletiz. Teröristbaşının PKK terör örgütünün sonunun yaklaştığının farkına varması ve örgütüne silah bıraktırması bu minvalde önemlidir ama şunu ifade edelim ki bir teröristbaşını Kürt kökenli vatandaşlarımızın tek temsilcisi göstermek bu kardeşliğimize zarar vermektedir. Devletimizin büyük bir kararlılıkla, azimle sürdürdüğü terörle mücadele sonucunda terör örgütü PKK silah bırakmak zorunda kalmış ve kaybetmiştir. Ancak terör örgütü PKK çatı bir örgüt olmasına rağmen uzantıları silah bırakmadığı, terörist faaliyetlerini sürdürdüğü sürece sadece PKK'nın silah bırakmasının bir anlamı olmayacağını özellikle vurguluyoruz. Başta Orta Doğu olmak üzere dünyada yaşanan gelişmeleri, kapımıza dayanan tehditleri dikkate alarak ülkemizin terör propagandasından tamamen kurtulması, enerjisini savunma, eğitim ve vatandaşlarımızın refahına yöneltmesi gerektiğinin farkındayız. Millî birlik ve beraberliğe, adalet ve samimiyet temelinde her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulan bir dönemde olduğumuzun bilincindeyiz. Ancak siyasi hesaplar millî çıkarların önüne geçmemeli, hesabi değil, hasbi bir anlayış gösterilerek iç cephe güçlendirilmelidir.

Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri; telefonun başında, eli yüreğinde "Acaba evladımdan, eşimden yürek yakan bir haber gelecek mi?" diye bekleyişlerin son bulmasını en çok isteyenleriz.

Sayın Başkanım ve Değerli Komisyon üyeleri; lütfen anlatacağımı daha dikkatle dinlemenizi istirham ediyorum. Akrebe kırk yıl bal yedersen fırsatını bulunca döner, yine seni sokup zehirler. Sözde barış süreci döneminde en acı faturasını bizler sahada ödedik. Akil insanlardan oluşan, çoğunluğu

toplumumuzun önde gelenleri ve akademisyenler tarafından yürütülen çözüm sürecinde sizlere inanarak sivil kıyafetli ve silahsız olan 2 kahraman Uzman Jandarma Ferdi Polat ve Sedat Vardar arkadaşlarımız 2015 yılında Şırnak merkezde eli kanlı PKK terör örgütü ve yandaşları tarafından cami çıkışında -dikkatinizi çekerim- namaz çıkışında kaçırılmış ve kalleşçe, haince şehit edilmiştir. Hâlâ naaşları dahi bulunamamış, aileleri boş mezar taşlarında teselli bulmaktadırlar. Ruhları şad olsun. Burada sözde çözüm süreci vardı, akrep akrepliğini her daim yapar, bundan sonra olacakların vebali bu oyuna düşen herkesin boynunda kalacaktır. Sizler bir karar alırken elinizi vicdanınıza koyarak şehit Ferdi Polat'ın eşini, hayatının baharında yapayalnız, eşsiz kalmış bir kadını; şehit Sedat Vardar'ın eşinin yetim 3 çocuğuyla birlikte Bingöl'de yaşadığını asla unutmayın. Bizler şehit olmaktan, ölümden, kolumuzun ya da bacağımızın kopmasından, kaybettiğimiz gözümüzle sevdiklerimizin yüzünü görememekten, sağır olan kulağımızla çocuğumuzun sesini duymamaktan korkmuyoruz. Korkumuz sadece eli kanlı, kalleş teröristlerin cezasız kalmasıdır. Eğer sürecin sonunda teröristler cezasız kalırsa bu ülke için canını vermeye hazır insanlar "Ben neden fedakârlık yapayım?" demez mi?

Şehit aileleri ve gaziler bu sürecin sonuçlarına ilişkin derin kaygılar taşıyor. Bu konuda bize ilettikleri düşünceleri sizlerle paylaşıyoruz. Kamuoyunda sıkça gündeme gelen "eşit yurttaşlık, ana dilde eğitim" adı altında masummuş gibi gösterdikleri tüm talepleri Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak görüyoruz. Ülkemiz için şehit aileleri ve gazilerimiz evlatlarını, eşlerini, babalarını ömürlerinin ilkbaharında kaybettiler. Suç işleyen, kurşun sıkan, bomba atan her kimse askeri, polisi, öğretmeni, vatandaşı katleden cezasını en ağır şekilde çekmelidir. Teröristbaşı Abdullah Öcalan'ın serbest bırakılmasını ve teröre bulaşan kişilere af, kısmi af veya genel affın gündeme gelmesini asla kabul etmiyoruz. Komisyonun Anayasa'mızla ilgili bir değişiklik teklifi yapmayacağı, siyasi partilerin ortak mutabakatının olması memnuniyet verici olmakla birlikte Terörle Mücadele Yasası'nda da bir değişiklik yapılmamasını istiyoruz. Terörle mücadele eden Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü personelleri ve güvenlik korucularının hassasiyetleri göz önünde bulundurularak onurları her ortamda en üst düzeyde korunmalıdır. Devletimize olan güvenimizden, aldığımız devlet

terbiyesinden ötürü vakur duruşumuzu bugüne kadar bozmadık, bundan sonra da bozmayız. Zafer nidalarıyla yapılan kutlamalara, başta teröristbaşının, diğerlerinin fotoğraflarının sokaklarda dolaşmasına, sözde paçavra bayraklarına, her türlü yapacakları tahriklere müsaade edilmemeli, devleti ve milletiyle bütünleşmiş Türk milletinin sabrı zorlanmamalıdır. Önceki açılım sürecinde Habur'da yaşananlar asla göz ardı edilmemeli, bundan ders çıkarılmalıdır. Milletlerin tarihinde öyle anlar vardır ki yalnız o günü, o anı değil, milletlerin yarınlarını da şekillendirir, bugün de öylesi günlerdeyiz, tarihî bir dönüm noktasındayız, bu fırsatı en iyi şekilde değerlendirmemiz gerekmektedir. Yarım asırdır milletimizin başına bela olmuş terör illetinden kurtulmak için milletimiz geçmişte en zorlu dönemlerde nasıl birlik içerisinde kenetlenerek hareket ettiyse bugün de aynı inanç, kararlılık ve dayanışmayla bu sorunu çözeceğinden eminiz. Bizler Komisyonun çalışmalarında başlangıç değil, zamanla milletin geleceğine dair umutların yeşermesinin başlangıcı olduğunu görmek istiyoruz. Komisyonun, halkın sesi olmanın yanı sıra, toplumsal barışın taşıyıcısı, kardeşliğin teminatı ve Meclisin çözümün meşru adres olduğunu hatırlatması yerinde karardır. Canları pahasına bu vatan savunmasında tüm kahramanlar, asker, polis, güvenlik korucuları bugün burada başlattığınız sürecin manevi mimarlarıdır. Bu istikamette atacağınız her adımda onların emanetine sadakatle bağlı kalacağınıza inanıyoruz. Türk-Kürt kardeşliği coğrafyamızın asil kodudur. Çanakkale'de omuz omuza savaşanların torunlarıyız. Kardeşlik yalnız savaş meydanlarında değil, alın terinde, acıda umutta da birlikte yürümektir. Bu mesele, Türk'ün de Kürt'ün de her kesimden yurttaşın ortak geleceğini ilgilendiren beka meselesidir.

Ayrıca, Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonunda, yıllarca terörle mücadele eden biz askerler sadece bir gün değil, tüm Komisyon görüşmelerinde yer almak ve özellikle Komisyonun karar sürecinde de bulunmak istiyoruz.

Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri; Emekli Uzman Jandarmalar Derneği olarak burada sadece kendimi değil, görevde ve emekli tüm uzman jandarmaları, şehit ailelerini, kahraman gazilerimizi temsil ediyorum. Yapılacak olan özlük haklarıyla ilgili düzenlemelerde uzman jandarmaların da unutulmamasını ve çalışmalara dâhil edilmesini istiyoruz. Bu konuda sayın milletvekillerimizden Murat Bakan Bey, Sermet Atay Bey, İzzet Bey ve Mehmet Ali

Bey'in kanun tekliflerine destek olmanızı özellikle istirham ediyorum.

Biz uzman jandarmalar bu vatan için en önde savaştık, can verdik, bedel ödedik. Bizim talebimiz bir sadaka değil, hak ettiğimiz saygı ve hakkımızdır. Değerli üyeler, burada asıl konumuz terörsüz Türkiye'dir. Şunu net olarak söylemek istiyorum: PKK'nın kendini feshetmesi terörün bittiği anlamına gelmez. PKK terör örgütü bugün silah bıraktığını açıklasa bile yarın aynı zihniyet başka bir isimle, başka bir örgütle karşımıza çıkabilir. Bu tuzaklara karşı tedbirli, uyanık olmalıyız. Terörsüz, huzurlu ve güçlü bir Türkiye için mücadeleye her zaman hazırız; yeter ki devletimiz, milletimiz var olsun. Emekli Uzman Jandarmalar Derneği olarak tüm uzman jandarmalar adına terörden tamamen arındırılmış, terör örgütlerine taviz verilmeden terörün tamamen sona erdirilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kalıcı huzura kavuşmasını hedefleyen terörsüz Türkiye sürecini destekliyoruz. Sürecin en yakın takipçisiyiz. İnaniyoruz ki yıllardır akan kan duracak, acı ve gözyaşı son bulacaktır. Milletimizin arasına örülen duvarları yıkıp ezeli ve ebedi kardeşliğimizin perçinlenmesinin zamanı gelmiştir. Sürecin hiçbir aşamasında şehitlerimizin ruhunu incitecek, gazilerimizi ve şehit yakınlarını hayal kırıklığına uğratacak bir adım atılmamalıdır. Gazi Meclisimizin ve yüce Türk milletinin huzurunda bir kez daha başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları ile aziz şehitlerimizi ve ebediyete intikal etmiş gazilerimizi rahmet ve minnetle anıyor; Gazi Meclisimizi, Sayın Meclis Başkanımızı ve Komisyon üyelerini saygıyla selamlıyorum.

Şeref Çayırtepe, EMUJAD Genel Başkanı.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ederim Sayın Çayırtepe.

Şimdi sözü Türkiye Emekli Astsubaylar Derneği Genel Başkanı Sayın Cahit Koca'ya bırakıyorum.

Buyurun Sayın Koca.

TÜRKİYE EMEKLİ ASTSUBAYLAR DERNEĞİ (TEMAD) GENEL BAŞKANI CAHİT KOCA - Değerli Başkanım, bizler emekli askerler derneklerinin başkanları olarak, bu ülkenin bekası ve bölünmez bütünlüğünü sağlamak için yıllarını vermiş meslektaşlarımızın sözcüleri olarak burada bulunmaktayız. Bu fırsatı bize verdiğiniz için öncelikle size sonsuz teşekkürler ediyoruz. Buradan da sayın vekillerimizden bir ricam olacak, lütfen askerler olarak bu işin asıl muhatapları asker derneklerinin başkanlarını da canıgönülden, cankulaklarıyla dinlemelerini

istirham ediyorum.

Değerli Başkanım, Komisyonumuzun kıymetli üyeleri ve kıymetli katılımcılar; yüzyıllardır üzerinde yaşadığımız bu topraklar şehitlerimizin kanıyla sulanmış, gazilerimizin fedakârlıklarıyla yoğrulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Türk milletinin var olma mücadelesinin, imkânsızlıklara rağmen verilen bağımsızlık savaşının eseridir. Biz emekli astsubaylar ömrümüzü bu vatana adadık; meslektaşlarımızı, milletin bize emaneti vatan evlatlarını bu uğurda toprağa verdik, canımızı hiçe sayarak görev yaptık. Bu nedenle vatanımızın birliğini, milletimizin dirliğini ilgilendiren her meselede söz söylemeyi tarihî ve ahlaki bir sorumluluk olarak kabul ediyoruz.

Bugün ülkemizin geleceğini yakından ilgilendiren terörsüz Türkiye süreci konuşulmaktadır. Türkiye Emekli Astsubaylar Derneği olarak açıkça ifade ediyoruz ki Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın değiştirilmez hükümleri bizim kırmızı çizgimizdir. Devletimizin kurucu değerleri üzerinde pazarlık yapılamaz. Bu değerler milletin ortak iradesi ve geleceğimizin teminatıdır. Şehit ailelerimizin ve gazilerimizin onuru bizlerin boynunun borcudur. Biz buraya sadece bir meslek grubu olarak değil, Türkiye'nin en çok şehit veren, en çok gazi çıkaran evlatlarının sesi olarak geldik. Biz buraya vatan uğruna canını ortaya koymuş bir camianın iradesini taşımaya geldik ve bilinmesini isteriz ki bizim irademiz Türk milletinin iradesidir. Milletimizin iç barışını ve toplumsal huzurunu tesis etmek elbette hepimizin arzusudur. Ancak bunun yolu fedakârlığı tek taraflı göstermek değildir. Türk milleti bugüne kadar defalarca özveride bulunmuş, evlatlarını vatan uğruna feda etmiştir. Bundan sonra da milletin sırtına tek taraflı taviz yüklemek ne adaletle ne vicdanla bağdaşır. İç barış eşit sorumlulukla, hakkaniyetle ve terörün her türüne karşı tavizsiz duruşla sergilenebilir. Bölücü terör örgütü sempatanlarının toplumun huzurunu bozacak, milletimizin değerleriyle alay eden provokasyon ve tahrik içeren tüm eylem ve söylemleri karşısında devletimizin hukuk çerçevesi içerisinde kararlı, sert ve etkin önlemler alması doğaldır. Kanunların caydırıcı gücü daima işletilmeli, milletimizin devlete ve adaletle güveni sarsılmamalıdır. Astsubaylar ve emekli astsubaylar olarak bizler ülkenin en zor dönemlerinde milletin yanında olmuş bir camıyız, bugün de aynı kararlılıkla devletimizin ve milletimizin yanındayız. Terörsüz Türkiye idealine giden sürecin her aşamasında bizler de bu konunun takipçisi olacağız.

Komisyonunuzun adı çok anlamlıdır: "Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi" "Dayanışma" diyoruz çünkü millet olarak omuz omuza vermezsek ayakta kalamayız. "Kardeşlik" diyoruz çünkü bu topraklarda, Misakımillî sınırları içerisinde aynı bayrak altında dil, din, ırk, mezhep gözetmeksizin aynı kaderi paylaşıyoruz. "Demokrasi" diyoruz çünkü özgürlükçü, eşit hak ve yurttaşlık bilinciyle hukuk ve adaletin üstünlüğünü esas alan bir düzenin bizleri geleceğe taşıyacağına inanıyoruz. Ancak unutmayalım ki dayanışma tek taraflı özveriyle sağlanamaz, kardeşlik şehitlerin ruhu incitilerek tesis edilemez, demokrasi terörün gölgesinde uygulanamaz.

Tekrar yüksek sesle ifade ediyoruz: Bizim için Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın değiştirilemez hükümleri nettir ve bu bizim kırmızı çizgimizdir. Bu devletin temel ilkeleri tartışılmaz, pazarlık konusu dahi edilemez. Milletimizin birliğini sarsacak her girişimin karşısında oluruz. Şehit ailelerimizin onuru asla zedelenmemeli, aziz hatıraları çiğnetilmemelidir. Gazilerimizin fedakârlığı asla görmezden gelinmemeli, onurlarını kıracak her türlü eylem, söylem ve kararın karşısında olunmalıdır. Terör örgütü elebaşlarına ve teröristlere asla umut hakkı tanınmamalı, hukukun üstünlüğü esas gözetilerek karıştıkları suçlar cezasız kalmamalıdır. Bilinmelidir ki hukukun, adaletin dışına çıkıldığında milletin huzuru ve bütünlüğü bozulur, ihanet ve kanun tanımazlık artar, verilen tavizler milletimizi yaralar. Biz bunu kabul etmiyoruz ve etmeyeceğiz de.

Evet, biz muvazzafıyla, emeklisiyle astsubay aileleri olarak terörsüz ve huzurlu bir Türkiye istiyoruz, çocuklarımızın geleceğini güven içinde yaşamasını istiyoruz ama tek taraflı fedakârlıkla değil. Toplumun huzurunu bozan, bayrağımıza kasteden, milletimizi provoke eden her türlü eyleme karşı devletin iradesi güçlü olmalıdır. Devlet caydırıcıdır, devlet karardır, devlet güçlüdür. Bu kararlılığı görmek Türk milletinin en büyük hakkıdır. Şu bilinmelidir ki biz astsubaylar ülkemizin birlik ve beraberliğine, bölünmez bütünlüğüne kasteden, nifak tohumları eken, kardeşliğimizi zedeleyen, terörsüz Türkiye çabalarını baltalayan oluşumlara karşı her zaman göreve hazırız.

Hafızalarımızı zorlayalım ve hatırlayalım, Türkiye'nin terörle mücadelesi uzun yıllardır devam etmektedir. Başta PKK olmak üzere, FETÖ, DHKP-C, DAESH ve benzeri terör örgütleri ulusal güvenliğimizi tehdit etmiştir. Bölgemizde ve ülkemizde bu gelişmeler, emperyalist güçlerin Türkiye üzerindeki emellerinden,

ideallerinden ve hedeflerinden bağımsız bir şekilde düşünülemez. Bu hedeflerini gerçekleştirmede maşa olarak kullandıkları terör örgütlerine ve planlarına karşı daha uyanık olmak zorundayız. Bu mücadelede, Türk Silahlı Kuvvetleri tüm unsurlarıyla tehditleri savuşturmada önemli ve kritik görevi haiz bir kurumdur. Türk Silahlı Kuvvetlerinin göz bebeği olan, terörle mücadelede en ön saflardaki personel, aziz milletimizin tertemiz bağrından kopan, vatan aşkıyla ölümü göze alan, milletimiz gece başını yastığa rahat koysun diye uyumayan, hayatından vazgeçen, sınır ötesinde, havada, karada, denizde, dağ başında gençliğini bırakan, operasyondan operasyona, görevden göreve koşan, kucağında gözünün içine bakarak Hakk'a yürüyen şehit arkadaşının, Mehmetçik'in son şahidi olan, terörle mücadelede en önemli aktör olan ve aynı zamanda her konuda en çok hak mahrumiyetine uğrayan astsubaylar olmuştur. Ne acıdır ki emeklilikte de unutilan kahramanlar yine astsubaylarımız olmuştur.

Bu açıklamalarımın sonra Komisyonumuza dönersek; Komisyonun temel amacı, terörü Türkiye'mizin gündeminden tamamen çıkarmak, toplumun bütünlüğünü koruyarak güçlü bir toplum yaratmak, millî birlik ve kardeşliğin pekiştirilmesi amacı doğrultusunda özgürlük, eşitlik, dayanışma, demokrasi, adalet ve hukuk devleti alanlarında yapacağı çalışmaları raporlamak ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna sunmak olmalıdır. Devlet kurumlarımız, siyasi partilerimiz ve Gazi Meclisimiz tarafından ele alınacak olan bu çalışmalarda ana başlıklar hâlinde açıkladığımız bu hassasiyetimizi yukarıda ifade ediyor ve kesinlikle kırmızı çizgilerimizden taviz vermeyeceğimizi yinelemek istiyorum.

Buradan bir kez daha haykırıyorum: Eğer bir gözlem mekanizması kurulacaksa biz varız, eğer bir takip sistemi kurulacaksa biz oradayız, eğer bir kontrol mekanizması gerekirse biz yine orada olacağız; çünkü biz bu milletin sessiz kahramanlarıyız; çünkü biz bu devletin görünmez, sessiz kalkanıyız; çünkü biz bu vatanda sesini duyuramayan şehitlerimizin, gazilerimizin sesi ve emanetçisiyiz. Şehitlerimizin hatırasını unutturmayacağız, gazilerimizin onurunu koruyacağız, Anayasa'nın değiştirilmez hükümlerini canımız pahasına savunacağız. Kamuoyuna diyorum ki: Siz yalnız değilsiniz; arkamızda milyonların duası var, arkamızda şehitlerimizin çocukları, bize emanetleri var, arkamızda tarih boyunca en ön safta savaşmış, en ağır bedelleri ödemiş bir camia var,

astsubaylar ve emekli astsubaylar var. Son olarak şunu unutmayın: Bu milletin kaderiyle kimse oynamasın, bu devletin temel ilkeleriyle kimse pazarlık yapmasın; biz astsubaylar var oldukça bu bayrağa, bu vatana, bu topraklara, bu cumhuriyete kimse diz çöktüremez çünkü bu vatan şehitlerin kanıyla, bu cumhuriyet gazilerin fedakârlıklarıyla, bu milletin geleceği ise astsubayların yürekliliğiyle korunacaktır.

Geçmişini bilmeyen geleceğe yön veremez. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Seyit Abdülkadir ve Kürt Şerif Paşa gibi bazı bölücüler Kürdistan Teali Cemiyetini kurarak İngilizlere başvurmuş ve Güneydoğu'da İngiliz mandasında bir kürdistan kurulmasını istemişlerdir. 1920 Sevr Anlaşması'nda, Doğu Anadolu'da bir Ermenistan, onun hemen güneyinde bir kürdistan kurulmasını istemişlerdir. Günümüzde, emperyalist güçlerin iş birlikçileri olan bölücü terör örgütlerinin de düşüncelerinin bu yönde olduğunu gayet iyi görüyoruz. Oysa o tarihlerde, 17 Mart 1921 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunan, bazı Kürt aşiretlerinin birlikte kaleme aldıkları, ortak dille yazılan telgrafa bakacak olursak telgraf şu şekildedir: "Kürtler küçük lokmanın pek kolay yutulacağını vaktinden çok evvel anlamışlardır. Türk birliğinden ayrılmak zihniyetinde bulunanları Kürtler kendi milletlerinden addetmezler. Kürtlerin mukadderatı Türk'ün mukadderatıyla eşittir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti dâhilinde Kürtlüğün ayrı bir unsur olarak telakkisini hiçbir zaman işitmek istemediğimizi arz ederiz." demişlerdir. Bu bağlamda, biliyoruz ki o günlerde Türklerle birlikte Kurtuluş Savaşı'na katılmış, Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmiş vatansever Kürtlerdi. Emperyalizmle iş birliği hâlinde Kurtuluş Savaşı'na karşı çıkan, Kürdistan Teali Cemiyetini kuran, 1921 başlarında Koçgiri İsyanı'nı örgütleyen ayrılıkçı Kürtler İngiliz mandası altında bir kürdistan istemişlerdi. Ayrılıkçı, bölücü olanların isteğinin tüm Kürtlerin isteğiymiş gibi yansıtılmasının da tarihî gerçeklerle uyuşmadığını hatırlatarak sözlerime son veriyorum.

Dinlediğiniz için hepinize ayrı ayrı teşekkürler ediyorum.

Çok sağ olun, çok var olun Değerli Başkanım.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Koca.

Şimdi, bu oturumun son konuşmacısı Türkiye Emekli Uzman Erbaşlar Derneği Genel Başkanı Sayın Ali Tilkici.

Buyurun Sayın Tilkici.

TÜRKİYE EMEKLİ UZMAN ERBAŞLAR DERNEĞİ (TEMUD) GENEL BAŞKANI ALİ TİLKİCİ - Sayın Meclis Başkanım, değerli milletvekilleri; Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde kurulmuş, kardeşliğin ve Millî Mücadele'nin temellerinin atıldığı Gazi Meclisimizde, yüce Türk milletinin önünde sizleri saygıyla selamlıyorum.

Türkiye Emekli Uzman Erbaşlar Derneği (TEMUD) 2023 yılında kurulmuş, 2847 sayılı Kanun'la resmiyet kazanmış, tamamı şehit aileleri, gazi ve emekli uzman çavuşlardan oluşan 2 milyonluk büyük bir camiyi temsil eden, kamu yararına çalışan bir dernektir. Bu kürsüde, yalnızca bir Dernek Başkanı olarak değil, görevini onurla yapmış bir emekli uzman çavuş, devletine sadakati tartışmasız bir vatan neferi ve hakkını değil adaleti ve vefayı arayan bir camianın sesi olarak bulunuyorum.

Sayın Başkanım, binlerce yıllık şanlı tarihimiz Malazgirt, İstanbul'un fethi, Çanakkale ve Kurtuluş Savaşı gibi dönüm noktalarıyla doludur. Bugün, terörsüz Türkiye hedefi işte bu büyük mücadelelerin bir devamıdır. Devletimiz ve milletimiz bu uğurda büyük bedeller ödemiştir. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin kararlı duruşlarıyla terörle mücadelede büyük bir dönemece gelinmiştir. Terörsüz Türkiye için Türkiye Büyük Millet Meclisinde kurulan Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu çalışmalarıyla hedefe ulaşılacağına inancımız tamdır. Komisyonda görev alan tüm siyasi parti ve değerli milletvekillerine aziz milletimiz adına teşekkür ederim.

Öncelikle, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ilk 4 maddesinde yer alan temel ilkelere olan sarsılmaz bağlılığımızı vurgulamak istiyorum. "Devletimizin şekli cumhuriyettir. Cumhuriyetimiz demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir. Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Türkçe devletin resmî dilidir." Bu maddeler sadece birer hukuk kuralı değil, bir milletin varoluşunun özüdür. O nedenle diyoruz ki değiştirilemez, teklif dahi edilemez çünkü bu söz bir tarihin, bir mücadelenin, bir bedelin ifadesidir. "Teklif dahi edilemez." derken şunu söylüyoruz: Bu ülkenin şehadetle yoğrulmuş kemerleri pazarlık konusu değildir. Ne zamana ne kişiye ne çıkara göre şekil değiştiremez çünkü bu temeller "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." diyen bir halkın iradesiyle kurulmuştur. Türk Silahlı Kuvvetlerinin en fazla şehit, gazi veren, operasyonlarda en önde

giden, Silahlı Kuvvetlerimizin vurucu gücü, kahramanları terörsüz Türkiye'nin konuşulma şartlarını kaniyla, canıyla, teriyle bugünlere getiren, aileleriyle 2 milyon kişiden oluşan kahraman uzman çavuş camiası adına sesleniyorum: Hiçbir terör örgütü, hiçbir ayrılıkçı hareket bu milletin kaderini ve iradesini değiştiremez. Terörle uzlaş, teröre af veya teröre taviz, teröre cesaret verici yaklaşımlar şehit analarının, gazilerin, uzman çavuş camiasının yüreğini yaralar.

Sayın Başkanım, büyük Türk devletimizin can damarı Gazi Meclisimizde vatana ihanet etmiş, binlerce masum bebeklerin, aziz milletimizin, kahraman askerlerimizin kanı elinde olan teröristbaşı için atılan sloganlar vatan için can veren şehit ailelerimizi, gazilerimizi, aziz milletimizi derinden yaralamıştır. Sebep olanların Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığımızca gerekli cezai işlemlere tabi tutulacağına inancımız tamdır. Gazi Meclisimizde iftiharla konuşulacak isimler vatan için canını veren şehitlerimiz, kahraman gazilerimiz, fedakârca görev yapan Türk Silahlı Kuvvetlerinin yiğitleridir. Gazi Meclis slogan atılacak, gövde gösterisi yapılacak, vatan hainlerinin isimlerinin yüceltileceği yer değildir. Biz af değil adalet, taviz değil ayrılık, ayrışma değil büyük Türk devleti içinde kararlılık istiyoruz. Türkiye Cumhuriyeti devleti teröre karşı af değil birlik göstermek zorundadır. Tarih boyunca dış devletlerin kışkırtmasıyla kendi amaçlarını gerçekleştirmek üzere vatan hainlerini kullanarak devlette çeşitli isyan, başkaldırı, huzursuzluklar yaptırılmıştır. Devletin şefkat eli olduğu gibi demir yumruğunun da olduğu, bölünecek bir devletimizin olmadığı, hemen yanı başımızda federatif bir yapıya veya başka bir isme tahammülümüzün olmadığı bilinmelidir. Bu yüzden diyoruz ki: Başka dillerdeki eğitim, etnik temelli ayrışma ya da terör örgütü mensuplarına yönelik af girişimleri ve söylemleri ne milletimizin vicdanında ne de bu yüce Meclisin onurlu çatısı altında yer bulamaz. Çünkü biz biliriz ki vatan bir bütündür, bölünemez, dil tektir, bayrak tektir, millet tektir. Şu anda devletimizin güçlü olması için dua eden mazlum milletler vardır. Devletimiz "Bize yardım edin." diyen her millete şefkat elini uzatmıştır. Orta Doğu'da, Balkanlar'da, Afrika'da, dünyada sayısız ülkede Türk Silahlı Kuvvetlerinin kahramanları devletimizi, aziz milletimizi onurla temsil etmektedir. Bu kahramanların içerisinde büyük çoğunluğunu kahraman camiamız uzman çavuşlar oluşturmaktadır. Terörsüz Türkiye'nin konuşulması Gabar, Cudi, Kato, Aliboğazı'nda ve sayısız operasyon bölgelerinde huzurun sağlanmasında, yurt

içinde terörün bitme noktasına getirilmesine kahraman uzman çavuş camiasının katkısı büyüktür. Bu mücadelede en çok bedel ödeyen, en ön safta giden, toprağa ilk düşen, ay yıldızlı bayrağa kanıyla renk veren, "girilmez" denilen inlere giren, "çıkılmaz" denilen tepelere devletin mührünü vuran uzman çavuşlardır. Sınır boylarında, yurt içi ve yurt dışında, operasyonel alanlarda, selde, depremde, yangında, her türlü afette her zaman ilk giden ve en son dönen kahramanlardır.

Terörsüz Türkiye süreciyle ilgili değil, asla bir pazarlık konusu değil, bir al ver değil fakat Türkiye Büyük Millet Meclisindeki tüm siyasi partilerin burada oluşmasından dolayı kahramanların özlük haklarındaki eksikliklerden de bahsetmek istiyorum çünkü Terörsüz Türkiye kahramanlarının, Silahlı Kuvvetlerinin profesyonel olması, güçlü olması şarttır. Bunun için bu düzenlemelerin yapılması şarttır. Sayın Cumhurbaşkanımızın da ifade ettiği gibi, bu milletin kahraman evlatlarını üzecek, incitecek hiçbir adım atılmamıştır ve atılmayacaktır. Kahramanların özlük haklarında sözleşmeli değil kadrolu istihdam, emeklilikte yoksulluk değil onurlu yaşam, eşit sağlık, sosyal destek ve vefa... TEMUD olarak yürüttüğümüz çalışmalar sonucunda uzman çavuşların özlük hakları, emeklilik ve sosyal haklarına ilişkin hazırladığımız kanun tekliflerini, taslaklarını Meclisimizin gündeme almasını, bir an önce kahramanların sorunlarının çözüme kavuşturulmasını beklemekteyiz. Dünyada örneği olmayan kanunlarla çalıştırmaktayız. Hastalandığında meslekten atılan sizin evlatlarınız. Artık bu irade yüce Meclisin vicdanına emanettir. Bu kapsamda, görev güvencelerinin yasal teminat altına alınması, emeklilik ve tazminat haklarının düzenlenmesi, sağlık ve sosyal haklarının geliştirilmesi, mesleki statülerinin kalıcı mevzuatla tanımlanması gereklidir. Uzman çavuş sınıf okullarının açılması, ilk dört yıl sözleşmeli, daha sonra kadrolu statüye geçişi sağlanmalı, kıdemleri rütbeden sayılmalı, sağlık nedenleriyle görev yapamayan personele sınıf değişikliği hakkı verilmelidir. Türk Silahlı Kuvvetlerindeki personel arasında ayrımcılık yapılmayarak sosyal, hukuksal ve kültürel konularda tek personel kanunu olan 926 sayılı Personel Kanunu'nun içerisine uzman çavuşların da alınmasını istiyoruz.

Ayrıca değerli emekli subaylarımızın, emekli binbaşılarımızın da ekonomik sıkıntılardan geçinemedikleri, emekli başçavuşlarımızın, emekli uzman jandarmalarımızın, emekli uzman çavuşlarımızın geçinemedikleri dolayısıyla ilave

tazminat hakkıyla tazminat alamayan, maaşları düşük olan emekli personelin hepsine ilave tazminat verilmesini, yirmi beş-otuz yıl hizmet yapmış uzman çavuşların maaşlarının iyileştirilmesini, yine, tüm Silahlı Kuvvetler personeline oluşan 1'inci dereceye düşemeyen subay, astsubay, uzman jandarma ve uzman çavuşlara 1 derece verilerek 3600 ek gösterge ve daha yüksek ek göstergelere ulaştırılmaları sağlanmalıdır. Kahramanın sıkıntısı olmaz, kahramanın maddi yönden sıkıntısı olmamalı, Türkiye Büyük Millet Meclisi bunu çözmeli. Bizler askerlik mesleğinden başka bir iş bilmeyiz. Bugün uzman çavuşlarda 60 yaşına gelen tüm emekli uzman çavuşlar yıllarca -otuz yıl, otuz beş yıl- vatani bekledik, şimdi türlü hastalıklarda uğraşarak site bekliyoruz, güvenlik görevliliği yapıyoruz geçinebilmek için. Bu Meclisin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu kahramanların sorunlarını muhakkak çözmesi gerektiğine inanıyorum. Devletimiz güçlüdür, devletimiz vefalıdır. Biz inanıyoruz ki vatan için canını seve seve veren uzman çavuşları, kahramanları, Silahlı Kuvvetlerin tüm personeli unutmayacaktır. Bizim davamız terörsüz, bölünmez, tek bayraklı, tek dilli güçlü bir Türkiye davasıdır. Bilinmelidir ki Türk, Türkiye Cumhuriyeti'ne vatandaşlık bağıyla bağlı olan, ortak bir kaderi, tarihi, kültürü, dili ve ülküsünü paylaşan büyük bir milletin adıdır. Terörsüz Türkiye'yle huzurlu olan asil milletimize, güçlü Türk Silahlı Kuvvetlerine, güçlü Türkiye Cumhuriyeti'ne ulaşılması duamız, gayemiz ve Türkiye Büyük Millet Meclisinden beklentimizdir.

Şehitlerimizin aziz hatırası önünde saygıyla eğiliyor, gazilerimize ve kahraman silah arkadaşlarıma şükranlarımı sunuyorum.

Unutulmasın, vatanını en çok seven, görevini en iyi yapandır.

Saygılar sunuyorum.

Ali Tilkici, TEMUD Genel Başkanı.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Tilkici.

Böylece, bu oturumda Türkiye'nin terörle mücadelesinde büyük bedel ödemiş subaylarımızı, astsubaylarımızı, uzman erbaşlarımızı, onların temsilcilerini dinledik. Görüşlerinizi Komisyonumuzla paylaştığınız için hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Bildiğiniz gibi, burada dile getirdiğiniz görüşler bu tutanaklarda yer alacak ve böylece kalıcı olarak hafızalara naksedilecektir.

Değerli arkadaşlarım, bildiğiniz gibi, aynı geminin içerisinde 3 değerli milletvekilimize, milletvekillerimiz dâhil 21 Türk vatandaşımıza şu anda İsrail

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 08/10/2025

Sayfa: 21

tarafından yapılan bir operasyon sonucunda Vicdan gemisinde alıkonularak uluslararası sulara maalesef müdahale edildi, alıkonuldu ve İsrail'in limanlarına götürülmek üzere yoldalar; muhtemelen gece saatlerinde limana ulaşacakları tahmin ediliyor.

Bu vesileyle, bugün saat 15.00'te Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu konuyla ilgili bir müzakereyi açacağız, başlatacağız. Bundan dolayı burada, değerli milletvekili arkadaşlarımızdan da toplantıya katılacaklar var.

Komisyonumuzun ikinci toplantısına biraz arayı uzatarak saat 17.00'de toplanmak üzere ara veriyorum.

17.00'de ikinci grup arkadaşlarımızı burada hep birlikte dinleyeceğiz.

Kapanma Saati: 15.11

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 17.22

BAŞKAN: Numan KURTULMUŞ

-----0-----

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Sayın milletvekilleri, Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonumuzun 14'üncü Toplantısının İkinci Oturumunu açıyorum.

Bu oturumda sivil toplum kuruluşlarımızın temsilcisi arkadaşlarımızı dinleyeceğiz. Konuşma süreleri on beşer dakikadır.

İlk sözü Medeniyetler Beşiğinde Yakınlarını Kaybeden Aileler ile Yardımlaşma Derneği MEBYA-DER adına Batman Şube Başkanı Nezahat Toprak Hasan'a veriyorum.

Buyurun.

MEDENİYETLER BEŞİĞİNDE YAKINLARINI KAYBEDEN AİLELER İLE YARDIMLAŞMA DAYANIŞMA BİRLİK VE KÜLTÜR DERNEĞİ (MEBYA-DER) BATMAN ŞUBE BAŞKANI NEZAHAT TOPRAK HASAN - Başlarken, barışa olan inanç, özlem ve umutla herkesi selamlıyor, emekleriniz için teşekkürlerimi sunuyorum.

Bugün burada iki sıfat ve tek kimliğim olan Türkiyeli bir Kürt kimliğiyle bulunuyorum. Yaşanan savaşta daha çocuk denilecek bir yaşta, 17 yaşındayken ağabeyimin kayıp haberini örgütün yazılı basın organlarından öğrendim. Yaşamın küçüklüğüne ve dönemin zorlu savaş koşullarına rağmen gitmediğim kapı, sormadığım devlet yetkilisi kalmadı. Hepsinden duyduğum ortak iki cümleyi bugün sizlerle paylaşmak istiyorum: "Bana ne lan gebermiş ağabeyinden!" "Ne bileyim ağabeyinin leşi nerede!" Vatandaşı olduğum devletin savcıları, komutanları, emniyet amirleri 17 yaşındaki bana bunları diyordu ve 17 yaşım olan 2013'ten bugüne, hâlâ vatandaşı olduğum, kurucu öznesi olarak kendimi gördüğüm devletin bana kullandığı cümlelerin değişebileceğine inancımı arşa yükseltmek isteyen birinci sıfatım kayıp yakını olarak bugün buradayım. İkinci sıfatım olarak da kendisine gelen başvurular temelinde kendini on binlerce kayıp yakınının temsiliyeti olarak gören MEBYA-DER adına karşınızdayım.

MEBYA-DER kimdir? MEBYA-DER, hayatını kaybetmiş bireylerin dünyevi bütün tartışmalardan azade olduğu fikriyle kurulmuş, hayatını kaybeden kişinin kim olursa olsun dinî ve örfi geleneklere uygun bir şekilde defin ve taziye işlemlerinin olması gerektiği inancıyla hareket eden, bu temelde kendisine gelen her başvuru üzerine ailelerin yanında olan ve olmaya devam eden bir dernektir.

Üzülerek belirtmek gerekir ki, Kürt coğrafyasında, değil defin ve taziye bizler kayıp yakınları olarak cenazelerimize ulaşamıyoruz. Müslüman bir ülkede yaşayan Müslüman halklarız, sizler de iyi bilirsiniz, ölü defnedilip taziyesi bittikten sonra aile inandığı dinin gereği şükredip hayatına bir şekilde devam etmeye çalışır ama bizim coğrafyamızda bize reva görülen bir acı sirkülasyonu var. Bizler kayıplarımızın haberini birkaç yıl sonra alırız. Aldığımız haberin bir cenazesi yoktur, varsa da DNA ve ATK gibi bahanelerle kilometrelerce öteye götürülür, bize verilmesi aylar, bazen yıllar sürer. Bize verilen cenazeleri defnetmeye ikinci derece akrabalarımız bile gelemmez. Kolluk güçleri tabutlarımıza el uzatır, ite kaka o tabut toprakla buluşur. Defnettiğimiz veya edemediğimiz cenazemizin taziyesi için bize verilen bir taziyeevi olmadığı gibi, kendi kapılarımızda kurduğumuz taziyelere de saldırı ve tehdit âdetten hâle gelmiştir. Evet, ulaşabildiğimiz cenazeler de vardır, bunlar da ya bedeni teşhir edilmek için soyularak sokağa bırakılan kadınlar -hatırlayanlarınız belki vardır, Muş'un Varto ilçesinde 2015 yılında Ekin Van adında bir savaşçı kadındı- ya da hayvanlar

cenazesini yemesin diye günlerce uzaktan cenazesinin nöbetinde olan çocuklarının annesi Taybet ana. Örnekleri çoğaltacaksa bir panzerin arkasında sokak sokak gezdirilen Hacı Lokman Birlik'i yâd ederiz ya da -hepiniz hatırlarsınız- evladının kemiklerini kargoyla almış bir Diyarbakırlı anne vardı, elindeki çuvala yürümekte zorluk çeken yaşlı bir amcanın çuvalında taşıdığı kendi evladının kemikleriydi. Ya da nice gözleri oyulmuş, yüzleri çizilmiş; kafaları, elleri, kolları kesilmiş cenazeler yığını. Bir insanın vicdanına sığamayacak kadar vahşetle karşı karşıya bırakılan bir halkın temsiliyeti olmak onur verici olduğu kadar ağır bir yüküdür de. Ne anlatılsa eksik kalacak, ne söylenecek az gelecektir. Tam da bu sebeple bizler bu Komisyona gerekli saygı ve hürmeti göstermekle birlikte yetersiz olduğu eleştirisini sunuyoruz. Bu gibi süreçlerde komisyonlar merkezden temsilî ve süreye tabi görüşmelerle çözümün bir parçası olamazlar, böyle çalışılan bir komisyon sadece teknik ve yüzeysel kalacaktır. Bu Komisyon eğer onurlu bir barış için hakiki adımlar atmak istiyorsa bizler yakınlarını kaybeden aileler adına her bir üyeyi kendi yaşadığımız kentlere bekliyoruz. Yerinde dinlemek, incelemek ve gerçekten bu zulme tanıklık etmek için barışa olan tüm samimi duygularımızla sizleri tekrar tekrar davet ediyoruz çünkü bizler, ailelerle yaptığımız görüşmelerde, kendi evladının cansız bedenini taşımak için çarşaf, battaniye ya da ambulans verilmemiş, o parçalı ve cansız bedeni bir şehirden bir şehre minibüste, kendi kucağında taşımış bir annenin çığlığında boğulduk. Sizlerin de bu çığlığı duymadan, bu çığlığa ağlamadan benim burada anlatımlarımla bir sonuca varabileceğiniz kanaatinde değilim.

Biz yakınlarını kaybeden ailelerle yaptığımız sohbetlerde ailelerimizin selamlarını da getirdik sizlere ama aynı zamanda ailelerin ısrarla aktarmamızı istedikleri bir hakikat vardı, kurdukları cümle aynen şuydu: "Bizler sadece adına 'barış' denilen ve bizi aşağılayacak, evlatlarımızla helalleşmeyecek bir barış istemiyoruz." Bizler de o annelerin bıraktığı yerden diyoruz ki: Barış tahakkümle olmaz, barış bir tarafın kaybına "şehit" deyip kutsarken diğer tarafın kaybına "leş" diyerek olmaz. Kırılan mezar taşlarımızdan tutun da üst üste yığılarak defnedilmiş toplu mezarlarımıza kadar, bölgeden mezarları açarak İstanbul Kilyos'a götürülüp defnedilen cenazelerimize kadar, nerede olduğunu bilmediğimiz ya da "Bırakın dağda kuşlara yem olsun." denilen cenazelerimize kadar helalleşmeden barış olmaz diyoruz.

Sayın Numan Kurtulmuş bu Komisyona yaptığı bir hitabında "toplumsal rızayı artırmak" "toplumsal duyarlılığı geliştirmek" demişti. Tam da bu noktada, bizler yakınını kaybeden aileler olarak diyoruz ki: Kaygılarımızın giderilmesi, ailelerimizin rızası ve iknası esas alınacaksa başta Sayın Abdullah Öcalan'la görüşülmeli ve kendisi sürecin başmüzakerecisi olarak tanımlanmalıdır.

Ölümün Hak emri olmaktan çıktığı bir coğrafyadayız. Bu topraklarda normal bir ölüm neredeyse yok artık. Öldürmek ve ölünün bedenıyla oynamak, kemikleri saklamak bu toprakların kaderi hâline getirildi. 1925'te Şeyh Sait, 1937'de Seyit Rıza ve Dersim katliamı, 1930'daki Zilan katliamında cenazelerin derelere atılmasından tutun da 90'lı yıllarda kaçırılıp öldürülen ve hâlâ bulunamayan cenazelere kadar; Batman'da, Silvan'da sokak ortasında vurulan, adına "faili meçhul" denilen ama aslında faili belli olan cenazelere kadar kapanmamış yaralar var bu topraklarda. Bu yaraların kapanması olası görünmese de yüzleşmek ve helalleşmek yeni sürece entegre olma açısından biz yakınlarını kaybeden aileler için oldukça önemli. Bu sebeple, bu Komisyona, kendi bünyesinde hakikatleri araştırma komisyonunu kurma önerisinde bulunmak istiyoruz. Oluşturulacak bu komisyon, babasız kalmış binlerce evlada bir mezar taşı sözü verebilir; evladının külünü, kemiğini dahi teslim alamamış bir annenin yürek acısını yüzleşerek hafifletebilir. Ben en çok kendimden biliyorum mezarsızlığın derin acısını. Yirmi iki yıldır mezar arayışının ne demek olduğunu tarifi yoktur, buna emin olun; yürüdüğünüz her adımdan utanırsınız, irkilirsiniz, "Ya buraya defnedildiyse?" sorusuyla aklınızı yitirirsiniz, toprağa basmaktan korkarsınız, toprakla barışamazsınız, yasınızı bitirip hayatınıza devam edemezsiniz. Bizler artık yasımızı tutmak istiyoruz. Gerçekten düşünün ki bir halk yas tutma talebinde bulunuyor ama biz barışa gebe olan bu süreç için bunun hayati önemde olduğunu biliyoruz çünkü çok iyi biliyoruz ki babasız ve mezarsız büyüyen çocuk kalplerin isyanı bitmiyor, tek başına çocuklarını büyütmek zorunda kalan bir annenin hayata küskünlüğü ve tutunma çabası bitmiyor. Bir yüzleşme, bir helalleşme ve bir mezar taşı barışı daha da onurlu kılacaktır.

Bu talep ve duygularla, yaşanan tüm bu acılara rağmen barış için buradayız ve barış için gerekenleri yapmaya, her türlü emeği vermeye hazır olduğumuzu belirtmek istiyoruz. Biz yakınlarını kaybeden aileler olarak bugün barışı en çok isteyen ve en çok dillendiren bir yerdeyiz çünkü iliklerimize kadar hissettiğimiz

kayıp acısını bir daha yaşamak istemiyoruz. Bu Komisyon bu coğrafyaya kader olarak biçilen bu rolü değiştirecek güce sahiptir aslında. Eğer ki Komisyon bu minvalde yaklaşıp toplumsal rızayı artırma hedefiyle çalışırsa elbette barış çok yakın görünüyor. Umudumuz her zamankinden çok daha diridir.

Bitirmeden önce, bu Komisyonun asker ve gerilla annesinin ellerini birleştirerek ikisinin acısına ağladığı yerde onurlu bir barışı sağlayacağına olan inancımızla, bu Komisyonun oluşumundan örgütün silah bırakma sürecine, sokakta barış ihtimalinin konuşulmasından annelerin tebessümüne kadar vesile olan barış mimarı Sayın Abdullah Öcalan'ı ve barışa bir damla su verecek tüm kesimleri selamlıyor, aileler adına minnet duygularımızı sunuyoruz.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - MEBYA-DER adına ikinci söz Diyarbakır Şube Başkanı Sayın Ramazan Dengiz'de.

Buyurun.

MEDENİYETLER BEŞİĞİNDE YAKINLARINI KAYBEDEN AİLELER İLE YARDIMLAŞMA DAYANIŞMA BİRLİK VE KÜLTÜR DERNEĞİ (MEBYA-DER) DİYARBAKIR ŞUBE BAŞKANI RAMAZAN DENGİZ - Ben de MEBYA-DER Diyarbakır Şube adına saygılarımı sunuyorum.

Bu tarihî süreçte Mecliste kurulan Komisyonu çok önemsiyoruz ve kıymetli buluyoruz. Tüm üyelere teşekkürlerimizi sunuyoruz.

MEBYA-DER 2019'da kuruldu. Derneğin faaliyet alanı doğal veya gayridoğal bir şekilde hayatını kaybeden vatandaşların her türlü cenaze, mezarlık ve defin işlemlerine ilişkin tüzük kapsamında yardım etme olarak belirlenmiştir. Derneğe genel itibarıyla PKK içerisinde faaliyet yürütürken hayatını kaybeden vatandaşların aileleri başvurmaktadır. Bu ailelerin derneğe başvuru yapmalarının sebebi ise ailelerin cenazelerini almaya çalışırken kolluk, jandarma ve bazı savcılık makamları tarafından kötü muameleyle karşılaşmalarından kaynaklıdır. Şu şekilde: Kolluğun ve jandarmanın hem direkt aileye yönelik hem de hayatını kaybeden kişinin hatırasına hakaret etmek suretiyle ailelere kötü davranmasından kaynaklı aileler cenazelerini alamamaktadır, mevcut olan bu kötü muamele bazı savcılık makamları tarafından da sürdürülmektedir. Aileler, cenazeleri için devletin herhangi bir kurumla iletişime geçtiğinde karşılaştığı ilk muamele kamu görevlilerinin hayatını kaybeden kişi hakkında "leş" ve benzeri tahkir edici cümleler sarf etmesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Aileler bir tek tahkir edici

söylemlerle karşı karşıya kalmıyor, cenazelerin teslimine ilişkin ilden ile, kolluk biriminden diğer kolluk birimine ve hatta her il ve ilçenin savcılık makamlarına göre farklı bir usul yürütülmesinden kaynaklı cenazelerini ya geç almakta ya da hiç alamamaktadırlar. Cenazelerin ailelere teslim edilmesinde, defin aşamasında birçok zorluklar yaşıyoruz. Aileler genel itibarıyla cenazelerine ulaşma konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. Bırakın cenazeye ulaşmalarını, aileler çocukların hayatını kaybedip kaybetmediğini bile uzun uğraşlar neticesinde öğrenmektedirler. Öncelikle, aileler bir şekilde çocuklarının hayatını kaybettiğini öğrendikten sonra cenazelerini almak için kolluk ve savcılık makamlarına gitmektedirler. Ailelerin ilk karşılaştığı muamele hakaret ve hesap sorarcasına sorgular başlamaktadır. Yine, ailelerimiz cenazelerini aldıktan sonra da ne araba veriliyor ne ambulans veriliyor, ya kendi kucağında ya da herhangi bir pikapta cenazelerini taşımak zorunda kalıyorlar. Aslında şu anda belki birçok acıları paylaşabiliriz burada ama bence sadece birkaç şeyi söylemek yeterli olur diye düşünüyorum. Ailelerimiz, hayatını kaybeden bireylerin bedenleri teşhir edildiler. Cenazeler kolluk birimleri tarafından zırhlı araçlar arkasında sürüklendiler. Cenazelerin bütünlüğü üzerinde tahribatlar yapıldı. Cenazeler kutu içerisinde ailelere teslim edildi. Cenazelerin defin aşamasına kolluk tarafından müdahaleler edildi. Aileler tarafından taziye kurulmasına izin verilmedi. Savcılık talimatlarıyla taziye evleri kapatıldı. Kimliği belirsiz olan cenazelerin defin süreçleri usulüne göre yapılmadı. Kimliği belirsiz cenazeler tasnifi yapılmadan toplu bir şekilde aynı mezarlığa gömüldü. Toplu defin işlemlerinin olduğu kırsal alanlardaki mezarlıklar havadan ve karadan saldırıya uğradı. Mezarlıklarda defnedilen insanlar toplu bir şekilde mezarlıktan çıkarılıp uzak illere, adli tıp birimlerine gönderildi. Savcılık tarafından mezarlıktan çıkarılan cenazeler başka yerlere, kaldırımlara defnedildi.

Dernekte çalıştığım süreçte beni en çok etkileyen şu oldu: Sara ana İstanbul'da ikamet ediyordu ve bir ay önce Derneğimize geldi. "Oğlum, ben kanser hastasıyım ve benim çocuğumun Afrin'de yaşamını yitirdiğini söylüyorlar. Ben sizden oğlumun mezarını istiyorum. Beni mutlaka mezarına götüreceksiniz ya da eğer mezarı yoksa ben oğlumun kemiklerini istiyorum sizden." Böyle bir anne karşısında ne yapacaksınız sizce? Emin olun, bu süreçle birlikte onlarca böyle başvurular derneğimize yapılıyor "Biz kemiklerimizi istiyoruz, bizim kemiklerimizi bulun." diye, bunlar çok yaygın olarak oluyor.

Yine, bizim sadece Diyarbakır bölgesinde 337 tane kimsesiz ve ismi belli olmayan mezar var. Kulp'ta var, şu anda sadece Kulp'ta, Kulp'un mezarlığında 50 ile 70 arasında cenaze gömülüdür, ne isimleri bellidir ne de aileleri bellidir. Lice'de var, Silvan'da var, Bismil'de var, Ergani'de var; sadece Diyarbakır'da toplam 337 kişiyi biz tespit ettik, bunlara bir çözüm olmalıdır. Bizim aileler bütün bu acıları çekerken arkasına şunu da ekliyorlar: "Evet, biz acı çektik ama başkalarının acı çekmesini asla istemiyoruz." Bu, çok yaygın bir düşünce.

Somut olarak önerilerimizi vermek istiyoruz. Kimliği belirsiz definlerin olmasından kaynaklı yüzlerce mezar var. Bu sebeple, aileler için ortak bir DNA bankasının kurulmasını talep ediyoruz. 1990'lı yıllarda PKK mensupları kolluk tarafından toplu şekilde köy ve ilçe mezarlıklarına defnediliyordu. Bu toplu definler açılıp DNA'sı alınmalı ve aileler tespit edilmeli. Çatışmalarda hayatını kaybeden bireylerin ailelerine açılan tazminat davaları var. Yaşlı, yoksul ailelerimiz, çocuğunu kaybetmiş ve üstüne bir de milyarlarca tazminat davası açılıyor. Ailelerimiz bize geliyorlar, "Ne yapabiliriz?" diye soruyorlar. Bizce bu davaların düşmesi gerekir. Kayıp olup uzun süre haber alınmayan vatandaşlar hakkında, aileler başvuru yapması durumunda gaiplik kararı verilmelidir. Gaiplik kararı verilmediğinden aileler bir hayli mağdur duruma düşüyor, bu konuda da bize çok sayıda müracaat var, hukukçular bunu biliyor. Kimsesiz definler için bağımsız bir komisyon kurulmalı, kimsesizler isimlendirilmeli. Mezarların ve mezarlıkların hukuki statüsüne kavuşması gerekir. Bizim bölgemizde çok sayıda mezarlık var. Mesela, Diyarbakır'da, Cisse'de var, Çeme Elika'da var ama hiçbir hukuki statüsü yok. Çeme Elika'da 120 tane, Cisse'de de 330 tane cenaze gömülüdür, hiçbir statüsü yoktur.

Yine, dernek yöneticilerimiz...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayın.

Buyurun.

MEDENİYETLER BEŞİĞİNDE YAKINLARINI KAYBEDEN AİLELER İLE YARDIMLAŞMA DAYANIŞMA BİRLİK VE KÜLTÜR DERNEĞİ (MEBYA-DER) DİYARBAKIR ŞUBE BAŞKANI RAMAZAN DENGİZ - Dernek yöneticimiz olup da hakkında soruşturma açılmayan hiç kimse yok; ya ceza yemiş ya da soruşturmaya neden olmuş. Biz bunların bir an önce düşürülmesini talep ediyoruz.

Her kesimin hassasiyetleri dikkate alınarak, öncelik olarak düşmanlaştırıcı dil bırakılmalı, hakaret edici üsluptan vazgeçilmelidir.

Barış ve demokratik toplum arayışını destekliyoruz, elimizden geldiğince daha da fazla destekleyeceğiz.

Bu duygu ve düşüncelerle hepinizi saygıyla selamlıyor, başarılar diliyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ederim.

Şimdi Demokrasi ve Birlik Derneği Genel Başkanı Sayın Mehmet Metiner'e söz veriyorum.

Buyurun.

DEMOKRASİ VE BİRLİK DERNEĞİ (DEMBİRDER) GENEL BAŞKANI MEHMET METİNER - Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; tarihî bir görev ifa eden yüce heyetinizi Demokrasi ve Birlik Derneğimiz (DEMBİRDER) adına en kalbî teşekkürlerimizle birlikte saygıyla selamlıyoruz.

Biliyorum, yüce heyetiniz birbirinden değerli milletvekillerinden oluşuyor, pek çok değerli kişi ve kurum temsilcilerini de dinlediniz; o yüzden, bilinenleri tekrar etmenin manası da gereği de yok.

Konuşmamın başında şu tarihî gerçekliğe değinmeyi bir borç biliyoruz: Evet, geçmişte bir inkâr sorunumuz vardı; inkârdan kaynaklanan bu sorun süreç içinde silah sorununa dönüştü, başka bir deyişle dağ sorununa dönüştü. Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakan olduğu dönemde inkâr sorunu tarihe gömüldü ama silah-dağ sorunu varlığını sürdürdü. PKK lideri Abdullah Öcalan "İnkâr biterse isyan biter." demişti ama inkârı sonlandıran devlet, Hükûmet iradesi AK PARTİ iktidarı döneminde ortaya çıktığı hâlde isyan bitmedi. Terörsüz Türkiye, inkârdan kabule evrildiğimiz yeni Türkiye'de hepimize kazandıracak ve ülkemizi tarih sahnesine güçlü bir biçimde çıkaracak kapsayıcı ve ileri demokratik adımlar atmamızın önündeki ikinci engeli yani silah engelini bütünüyle kaldırma isteği ve iradesiyle ortaya çıktı. İlk denemenin başarısızlığı hepimize ve ülkemize kan kaybetti. Aramıza fitne salarak asırlık kardeşliğimizi ve ebedî birliğimizi temelli bozmak isteyen güçlerin oyununu bozmak için cesur olmaya ihtiyaç vardı. Liderlik cesaret ister. Geçmişteki başarısızlıktan ürkererek adım atmaktan kaçınanlar tarih yazamazlar. MHP'nin bilge lideri Sayın Devlet Bahçeli bu cesareti gösterdi; geçen yıl, 1 Ekim 2024'te Meclis açılışında el sıkarak başlattığı hamleyi 22 Ekim 2024'te

doğrudan PKK liderine yaptığı cesur çağrıyla taçlandırdı. Sayın Bahçeli'nin PKK'nın feshi ve silah bırakması yönündeki tarihî çağrısına Öcalan 27 Şubatta olumlu bir cevap verdi; Öcalan tam da Sayın Bahçeli'nin istediği türden bir cevap verdi. Öcalan, örgütüne artık varlık nedenini yitirip anlam yoksunluğuna düştüğünü hatırlatarak koşulsuz, şartsız kendisini feshedip silahlarını bırakmasını söylüyordu. Öcalan'ın bu tarihî çağrısı yeni bir paradigmaya yaslanıyordu, o paradigmanın amacı da şu sözlerle netlikle ortaya konuyordu: "Devlet ve toplumla bütünleşmek." Yani Öcalan devlet ve toplumla bütünleşmek için silahların koşulsuz bırakılması talimatını veriyordu.

Burada herkesin dikkatine sunmakta yarar gördüğümüz diğer bir konu da bu silah bırakma talimatının PKK'nın tüm unsurlarını ve bileşenlerini kapsaması idi. Bu iki husus yeni sürecin kalıcı bir barışa evrilmesini sağlayacak temel unsurlardandı. Bu, bir al-ver süreci değildi, bir pazarlık süreci değildi, bir yenme-yenilme süreci de değildi; Sayın Devlet Bahçeli'nin cesaretle başlatıp Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın da güçlü ve kararlı bir liderlikle devlet projesine dönüştürdüğü gönüllü bir entegrasyon süreciydi bu. Öcalan bu gönüllü entegrasyon sürecine tam da Sayın Bahçeli'nin istediği yanıtı vererek tarihî bir fırsatın yeniden ortaya çıkmasını sağladı. Bu, aslında pozitif anlamda bir al-ver süreciydi; silah yerine siyasetin, ölüm yerine hayatın ikame edileceği bir al-ver süreci; herkese kazandıracak bir barışın da temelini oluştuyordu.

Saygıdeğer heyet üyeleri, Öcalan'ın 27 Şubat çağrısında açıklıkla ortaya konulduğu üzere, silah bırakmanın şartı yoktu. Öcalan ayrı ulus devlet, etnik temelde federasyon ve özerklik talebinin yanı sıra çözümsüzlüğe yol açabilecek kültüralist talepleri dâhi amaç dışı bırakan yeni paradigmasıyla sorunun kalıcı çözümünü mümkün kılacak yeni bir fırsat sunuyordu. Öcalan'ın örgüt mensupları için ortaya koyduğu tek bir amaç vardı, o da şuydu: Devlet ve toplumla bütünleşme amacı. Bunun için gerekli olan siyasi ve hukuki altlığın oluşturulmasına yaptığı vurgu silah bırakmanın şartı değil, amaç olarak ortaya konan gönüllü bütünleşmenin sağlanması içindi. Örgütünün Öcalan'ın çağrısıyla fesih ve silah bırakma kararı alması ve akabinde silah yakma töreniyle bunu bütün dünyaya duyurması tarihî bir fırsatı tarihî bir kazanıma dönüştürme şansını önümüze koyuyordu. Sayın Cumhurbaşkanımızın "Sürecin son düzlüğündeyiz." dediği ve

Sayın Bahçeli'nin takdir ve teşekkürle karşıladığı bu süreç "terörsüz Türkiye" projesine dair umutlarımızı çoğalttı.

Bu sürecin kuşkusuz iki ayağı vardı: Birincisi, fesihle birlikte silahların bütünüyle yakılması; ikincisi, güçlü demokratik hamlelerle büyük Türkiye'nin, başka bir deyişle Türkiye Yüzyılı'nın inşası. Bu konuda hem Sayın Cumhurbaşkanımızın hem Sayın Bahçeli'nin "Türkiye Yüzyılı'nı birlikte inşa edeceğiz." söylemi nirengi önemdedir. Sayın Cumhurbaşkanımızın "Biz farklılıklarımızla birlikte Türkiye'yiz." söylemi ile Sayın Bahçeli'nin "Hepimiz eşitiz, Türkiye!" söylemi sürecin başarıyla hitamından sonra gerçekleşecek olan Türkiye Yüzyılı'nın asıl amacını ve hedefini işaretliyordu.

Burada, yanlış anlaşılması için iki önemli noktaya değinmekte yarar görüyoruz. Birincisi: Demokratikleşme silah bırakmanın şartı değil, sadece sonucudur. Demokratikleşme herkes, hepimiz için ve pek tabii, ülkemizin güçlü geleceği için gerekli olan her şeyin yapılmasıdır. Güvenlik sorunu olmadığında bu adımların atılması hem sosyal barışımızı hem millet olarak birliğimizi hem de devletimizin bekasını teminat altına almak için gerekli olan en birincil işimiz olmalıdır. İkincisi: PKK lideri Öcalan'la yapılan görüşmelerin yalnızca silah-dağ sorununu çözmekle alakalı olduğu, bunun sonucunda hepimize kazandıracak kalıcı bir barışı sağlayarak silah yerine siyasetin ikame edileceği devlet ve toplumla gönüllü bütünleşmeyi sağlamakla alakalı olduğu gerçekliği ise asla unutulmamalıdır. O birilerinin iddia ettiği gibi, Öcalan'ı, PKK'yı Kürtlerin tek meşru temsilcisi olarak görüp Kürtlerle ilgili atılacak adımlarda Öcalan'ın, PKK'nın muhatap alındığı bir süreç değildi bu. Zaten Öcalan'ın 27 Şubat deklarasyonunda da ne Kürt sorununun çözümü gibi bir amaç ortaya konulmaktadır ne de Kürtlerin haklarıyla veya geleceğiyle alakalı talepler söz konusu edilmektedir. Demokratik siyaset yoluyla elde edilebilecek talepler için silahı şart görmek ne kadar gayrimeşru ve yanlış bir yol ise silah bırakmanın şartını buna bağlamak da bir o kadar gayrimeşru ve yanlış bir yoldur. Bu anlayış temelinde ortaklaşmak çözüm için olmazsa olmaz bir öneme sahiptir.

Burada devlet, Hükûmet, Meclis olarak yanlış yapmamak adına şu ayrımı unutmadan yol yürümemiz gerektiğini önemle hatırlatmak isteriz: Türk-Kürt ittifakı için gerekli olan adımları atmaktan zinhar kaçınmamalıyız. Kürt vatandaşlarımız için gerekli olan demokratik ve kültürel adımları PKK, silah sorunundan bağımsız

olarak atmaktan kaçınmayan bir irade ortaya koymalıyız ki kardeşlik iddiamızda samimi olduğumuz tartışmaya açılmasın. İnaniyoruz ki devletimiz, Hükümetimiz, Meclisimiz bu ayrımlar ekseninde atılması gereken adımları cesaretle atıp bu kanlı sorunumuzu ebediyen tarihe gömecektir.

Saygıdeğer heyet üyeleri, dağı bütünüyle boşaltmak, kalıcı ve adil bir barışı sağlamak, asırlık kardeşliğimizi ve ebedî birliğimizi ortak akide, tarihdaşlık ve kaderdaşlık temelinde pekiştirmek için önümüzde son bir şans duruyor. Bu tarihî fırsatı kaçırmamalıyız.

İzninizle, çözüm önerilerimizi sözün tam da burasında yüce heyetinize saygıyla arz etmek istiyoruz: Ölüm yerine hayatı ikame etmek için evvela dünü dünde bırakmamız gerekiyor. Düne takılanlar bugünümüzü heba ederler ve kazanımcı yarımlar inşa edemezler. Yaşanan tüm acıları ortak acımız olarak görmemiz gerekiyor. Birbirimizi incitmeyen, örselemeyen ve ötelemeyen, tam tersine, birbirimizi kazanmayı amaçlayan bir dil ve anlayış içinde olmamız gerekiyor. Birbirimizden özür dileyerek birbirimizle kucaklaşmayı ve en önemlisi de birbirimizi affetmeyi bilmemiz gerekiyor. Birbirimizle hesaplaşmak yerine birbirimizle helalleşmeyi başarmamız, dünü dünde bırakıp bugünü ve yarını birlikte inşa etmeye yönelmemiz gerekiyor. Bu sürecin toplumun bütün kesimleri tarafından sahiplenilmesi barışın hem vicdani hem de millî temellerini güçlendirecektir. Bu noktada annelerimizin şefkati, gençlerimizin inancı ve sivil toplum kuruluşlarımızın gayreti büyük önem taşımaktadır çünkü anne hangi kimlikten olursa olsun, evladının geleceğini huzur ve güven içinde görmek ister. Gençlerimiz geçmişin acılarını değil, geleceğin umudunu büyüten bir kardeşlik kuşağının taşıyıcısı olacaklardır. Bu bağlamda, gönüllü bir büyük buluşmayı ve bütünleşmeyi sağlamak için sorunu kökten cesaretle çözmeye yönelmemiz gerekiyor. Bu bağlamda, yüce heyetinize şu somut önerilerimizi sunmayı tarihî bir vazife biliyoruz: Bir, dağı bütünüyle boşaltmak ve dağ sorununu çözmek için silahlarını bırakıp gelmek isteyenlere ülkelerine ve evlerine dönüş yolunun açılmasını sağlamak gerek. Bunun için gerekli olan yasaların ve hukuki düzenlemelerin hiçbir teville mahal bırakmayan bir açıklıkla yapılması şart. Bu işlem etap etap gerçekleştirilebilir. İlk etapta Sayın Bahçeli'nin belirttiği üzere suça karışmayan unsurların gelişleri sağlanmalıdır. Nihai amacımız ise silahların tümüyle yakılıp gömülmesi sonrasında dağdaki unsurların kademeli ve kontrollü

bir plan çerçevesinde devletle ve toplumla bütünleşmesini sağlamak olmalıdır. Dağı bütününü sorun olmaktan çıkartmak için köklü çözümden korkmamak lazım. Geriye süreci enfekte edecek unsurların bırakılmamasına dikkat etmek terörsüz Türkiye projesinin başarısı için hayati öneme sahiptir.

İki, fesih ve silah bırakma işleminin tamamlanması hâlinde örgüt aidiyeti, iltisakı, yardım yataklık ve propaganda suçlarından ötürü cezaevlerinde bulunan unsurları topluma yeniden kazandıracak hukuki düzenlemelerin yapılması.

Üç, yurt dışında benzer nedenlerle bulunan unsurların evlerine dönüşünün sağlanması. Bu unsurlar için belirlenmiş makul bir kontrol ve denetim sürecinin sonucunda siyaset yapma haklarının tanınması. Kazanımcı hukuki düzenlemelerle sorunların siyaset yoluyla çözümlenebileceği, tek çözüm yolunun demokratik ikna ve diyalog yolu olduğu görüldüğünde gayri kimsenin aklına ne silah gelir ne de şiddet. Silahlarla birlikte silah kadar tehlikeli olan fikirlerimizi ve önyargılarımızı da toprağa gömmemiz gerekiyor. Eski Türkiye'nin bizi birbirimize hasım kılan ezberlerini de tarihe gömmemiz gerekiyor. Fesih ve silah yakma işlemi için güçlü ve gönüllü bir irade ortaya konulmuşken terör ve terörist retoriğinin dışında kazanımcı bir yeni dil ve anlayış inşa etmemiz şarttır. Bizi birbirimize düşman kılacak veya sorunu çözümsüzlüğe itecek dilden uzaklaşmamız gerekiyor. Birbirimizi farklılıklarımızla beraber kendinden bilen sahici bir anlayışı somut bir pratiğe dönüştürdüğümüzde inanıyoruz ki hepimize ve ülkemize kazandıracak bir yeni döneme de pek yakında evrilmiş olacağız; bunun için birbirimize inanmamız şart, birbirimize güvenmemiz şart. Bu inanç ve güven iklimini oluşturduğumuzda çözüm kendiliğinden gelecektir. Barışın kalıcılığı yalnız siyasetin değil, insan vicdanının ve ortak bilincin de desteğiyle mümkündür. Barışın dili haberlerde, ekranlarda, yayınlarda ve gündelik hayatta da inşa edilmelidir. Ayırıştırıcı değil, birleştiren bir dilin çoğaltılması, öfkenin yerine umudu, ayrışmanın yerine birleşme bilincini koymak hepimizin ortak görevidir. Gerçek barış ancak toplumun her katmanında yankı bulduğunda ve ortak vicdanda kök saldığında kalıcı olur. Bizim kendi aramızda çözemeyeceğimiz hiçbir sorunumuz yoktur. Dahası ve en önemlisi, bu kanlı sorunu birlikte çözdüğümüzde hepimize ve ülkemize gerekli olan demokratikleşme adımlarını atmamak için de hiçbir sebep kalmayacaktır ve o zaman göreceğiz ki attığımız bu adımlar ülkeyi bölmeye değil, bütünleştirmeye yarıyor; milletimizi parçalamaya değil, daha iri ve diri kılmaya yarıyor.

Sayın Komisyon üyeleri, benim de AK PARTİ'li bir milletvekili olarak içinde bulunduğum geçmişteki çözüm sürecimiz ne yazık ki Suriye'de sabote edildi. Başarıyla son düzlüğüne taşıdığımız ikinci sürecimiz -bugün ürettiğimiz sürecimiz- Suriye'de tekrar sabote edilmek isteniyor. Buna izin vermeyen bir siyasal aklı acilen kuşanmamız gerekiyor. Zira, bu bizim son şansımız. Türkiye'nin bu kanlı sorununu çözerek bölgesel ve küresel bir aktör olmasını istemeyen malum güçlerin oyununu bozmak için birlikte hareket etmemiz şart. Sürecin başarısını isteyen herkes birlikte hareket etmelidir. Özellikle İsrail'in sürecin başarısı hâlinde kendisi için güçlü bir Türkiye'nin tehdit oluşturacağını görmesiyle başlayan sabotaj girişimleri konusunda tüm tarafların birlikte oyun bozucu rol üstlenmeleri şart. Suriye sahasında sürecin sabote edilmesine kesinlikle izin verilmemelidir. İsrail Suriye'de bir iç savaşı körüklemek istiyor. Ahmed Şara yönetiminin bu oyunu bozacak, herkesin temsiline açık ve herkesin anayasal haklarını güvence altına alan demokratik bir Suriye oluşturulması ve bu bağlamda Suriye'nin toprak bütünlüğüne ve siyasi birliğine önem veren bir yerde durmamız ne kadar gerekliyse SDG'nin gönüllülük temelinde sisteme dâhil edilmesini, entegre edilmesini sağlayıcı bir konumda olmamız da bir o kadar gereklidir. Suriye yönetimi ile SDG arasında çıkan sorunları çözen ülke asıl biz olmalıyız; tarih ve akidemiz bize böyle bir sorumluluk yüklüyor. Başlattığımız süreç sadece Türkiye'yi değil, Suriye'yi de kapsıyor, dahası, tüm bölgeyi içeriyor. Suriye'nin çözümü hem tarihî konumu hem sosyolojisi hem de yaşanan uzun iç savaş dolayısıyla farklı kırılğanlıkları ve güvensizlikleri özünde barındırdığı için farklılıklar arz ediyor. Bu konuda daha diyaloga açık, kazanımcı, kuşatıcı ve bir o kadar da sabırlı ve anlayışlı bir siyaset izlememiz son tahlilde bize büyük kazanç olarak geri dönecektir. Suçlayıcı ve düşmanlaştırıcı dil süreci bozmak isteyen İsrail'in işine yarar. Suriye'de hiçbir grup kendini dışlanmış hissetmemelidir. Kaba kuvvetle birlik sağlanmaz. Dışlayarak bütünlük sağlanmaz. "Hepimiz eşitiz Türkiye" anlayışını "hepimiz eşitiz Suriye" anlayışına dayalı bir Suriye siyasal mimarisine dönüşmesini sağlayabilirsek işte o zaman hem toprak ve siyasi bütünlüğünü sağlamış bir Suriye'nin oluşmasına katkı sağlamış oluruz hem de başlattığımız sürecin Suriye ayağını da sorunsuz ve kansız bir biçimde çözmüş oluruz. Suriye Kürtlerini Öcalan'ın yeni paradigması doğrultusunda devlet ve toplumla bütünleştirmeyi farklı bir çözüm modeliyle pekâlâ başarabiliriz. Dahası

ve en önemlisi, Suriye Kürtlerine de bir bütün olarak yüzünü sadece Şam'a değil, belki de Şam'dan çok daha önce Türkiye'ye döndürebiliriz çünkü biz inanıyoruz ki bir bütün olarak bölge Kürtlerinin tercihi de yönü de kalbi de Türkiye'den yanadır çünkü onlar farklı ulusal sınırların içinde yaşıyor olsalar bile Türkiye'yi kendi vatanları olarak görmektedirler. Bu aidiyet duygusu asırlık kardeşliğimiz ve birliğimiz için hayati önemdedir. O yüzden, bu aidiyet duygusunu örseleyecek söz ve davranışlardan kaçınmak hem sürecin başarısı hem de İsrail'in tuzağını bozmak için olmazsa olmaz bir öneme sahiptir. Sayın Bahçeli'nin bu bağlamda Öcalan'ın SDG'ye yeni bir çağrı yapması gerektiğine dair önerisi yerindedir ve acilen karşılanmalıdır. Yüce heyetinizin Öcalan'la görüşmesi inanıyoruz ki bu sorunun çözümüne önemli bir katkı sağlayacaktır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayın lütfen.

Buyurun.

DEMOKRASİ VE BİRLİK DERNEĞİ (DEMBİRDER) GENEL BAŞKANI MEHMET METİNER - Tamamlıyorum Sayın Başkanım.

Bir kez daha önemle hatırlatmak isteriz ki Öcalan'ın çağrısı Suriye Demokratik Güçleri'ni de kapsamaktadır, "PKK ayrı, SDG ayrı" söylemi doğru değildir; sadece Suriye'deki entegrasyon süreci Türkiye'dekinden farklı bir çözüm gerektiriyor.

Bu süreçte farklı önerileri peşinen reddetmeyen ve dayatma siyaseti izlemeyen demokratik bir müzakere süreci eminim ki Türkiye'nin öncülüğünde herkesi memnun edecek bir çözüme kavuşturabilir. Türkiye'nin sözü sözdür çünkü Türkiye'ye güvenen kazanır, Türkiye'yle yol yürüyen de kazanır. Türkiye, bir tarafın değil, her kesimin emin olabileceği kudretli ve şefkatli bir büyük devletin adıdır. Suriye'de gönüllülük temelinde değil, zorakılık temelinde birlik sağlama cihetine gidilmesi hâlinde büyük bir felaket kaçınılmaz hâle gelir. Bu yüzden Öcalan'ın SDG'yi Türkiye'deki sürecin ruhuna uygun bir biçimde Suriye'deki merkezi sisteme dâhil etme ve arzulanan gönüllü entegrasyonu sağlama yönündeki çağrısının biz de Sayın Bahçeli gibi hem gerekli hem de yararlı olacağına inanıyoruz. 10 Mart Mutabakatı SDG'nin silah bırakmasını değil, yönettiği bölgedeki idari ve askerî kurumlarıyla beraber yeni Suriye devletine gönüllülük temelinde entegrasyonunu amaçlıyor. Onun için, Suriye yönetiminin ilk

üç maddede taahhüt ettiği şartları bir an önce yerine getireceğine dair bir pratik ortaya koymayı da teşvik etmek gerekiyor.

Biz Demokrasi ve Birlik Derneği olarak Sayın Başkan, değerli üyeler; Sayın Bahçeli'nin talebi doğrultusunda Öcalan'ın yapacağı çağrıyla ve Türkiye'mizin 10 Mart Mutabakatı'nın bir bütün olarak uygulanmasını sağlayacak katkılarıyla Suriye'deki sürecimizi sabote etmeyi planlayan İsrail'in tuzağının boşa düşürüleceğine inanıyoruz.

Yüce heyetinize son sözümüz şudur: Biz bu kez başaracağız, birlikte başaracağız; tünelin ucundaki ışık çoktan göründü, şimdi cesur adımlarla süreci taçlandırma vaktidir. Tarihî fırsatı tarihî kazanıma dönüştürmek bizim elimizde, tam da o eşikte duruyoruz; süreci uzatmadan cesaretle adım atmalıyız. İçeride Türk-Kürt ittifakını, Suriye'de ve Irak'ta da Türk-Kürt-Arap ittifakını gerçekleştirerek birlikte yeni bir tarih yazabiliriz. Yeni bir döneme kapı araladık, şimdi cesaretle adım atma vaktidir. Güvensizlik illetine yenik düşmeden, birbirimize güvenerek yol yürümeliyiz, birbirimizin hassasiyetini kaşımayan ortak bir hat inşa etmeliyiz. Süreci yürüten tarafların milletimizin hassas olduğu konularda kaşıyıcı ve kışkırtıcı bir dil kullanmamaları...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayınız.

Buyurun.

DEMOKRASİ VE BİRLİK DERNEĞİ (DEMBİRDER) GENEL BAŞKANI MEHMET METİNER - Çok teşekkür ediyorum.

Bu son mesajla bitiriyorum Başkanım.

Çözüm odaklı, çözüm odaklı, duyarlı ve sorumlu bir dil inşa etmek yerine şayet herkes kendi tarafının hassasiyetine oynayan sorunlu dil üzerinden yol yürürse çözüm için gerekli olan güven iklimi oluşmaz.

Bu bağlamda, gün Meclis kürsüsünden veya başka kürsülerden bu eski Türkiye'nin ağzıyla nara atma veya kendimizi gösterme günü değil, hassasiyetlerimizi ortaklaştıran ve bizi birbirimizle bütünleştiren dili kuşanma günüdür. Öcalan merkezli sözlerden uzak durmak, çözüme katkı sağlayacak Öcalan'ı sorunun kendisine dönüştürmek gibi bir yanlıştan kaçınmak da demokratik siyasetin görevi olmalıdır. Birbirimizi affedebildiğimizi, affedebileceğimizi göstererek yeni bir dönemin inşasını gerçekleştirebiliriz.

Bu duygu ve düşüncelerle, yüce heyetinizi ifa ettiğiniz bu tarihî görev dolayısıyla bir kez daha derneğimiz adına saygıyla selamlıyor ve çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ederim.

Şimdi Kamusal Politika ve Demokrasi Çalışmaları Derneği Yönetim Kurulu üyesi Sayın Oral Çalışlar'a söz veriyorum.

Buyurun.

KAMUSAL POLİTİKA VE DEMOKRASİ ÇALIŞMALARI DERNEĞİ (PODEM) YÖNETİM KURULU ÜYESİ ORAL ÇALIŞLAR - Teşekkürler Sayın Başkan ve sayın milletvekilleri.

Ben sabahtan bu yana toplantıyı izlerken gerçekten yaşadığım geçmiş yılları ve çektiğimiz acıları, sıkıntıları hatırladım birden. Yani Türkiye'nin Doğu'sunda, Güneydoğu'sunda neler oluyor, neler bitiyor, onları aktarmaya çalışırken bile büyük sıkıntılar çekilen ve gerçekten büyük acılar çektiğimiz bir geçmişin üzerine...

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Mikrofona biraz yaklaşabilir misiniz.

KAMUSAL POLİTİKA VE DEMOKRASİ ÇALIŞMALARI DERNEĞİ (PODEM) YÖNETİM KURULU ÜYESİ ORAL ÇALIŞLAR - Tamam.

Baştan söyleyeyim, ben, yıllardır bu işle uğraşan gazetecilerden biriyim, hepinizin üç aşağı beş yukarı tanıdığı isimlerden biriyim. Çok etkilendim bugünkü toplantılardan. Neden çok etkilendim? Yani sabahleyin bildiğiniz gibi, generaller, askerler, subaylar, şehit aileleri vesaire bundan acı çekmiş insanlar konuştu, o acıları dinledik. Şimdi biraz önce, MEBYA-DER PKK tarafının hangi acıları çektiğini, Kürt tarafının hangi acıları çektiğini anlattı, onlar da bizi etkiledi ve gördük ki acılar iki taraflı ve acılar eğer önü alınamazsa her iki tarafı da incitiyor, acıtıyor. Onun için, bir kere, bu meseleye taraflar açısından değil, gerçekten toplumsal bir dert olarak bakmak gerekiyor. Toplumsal bir dert olarak baktığımız zaman, insan daha insani çözümler üretebiliyor.

Biraz önce Mehmet Metiner'i dinlerken gerçekten, işte, Suriye meselesi vesaire gibi konularda gösterilen yeni tavrı çok önemsiyorum. Gerçekten, Suriye meselesi dâhil, Türkiye'nin şu anda bu Komisyonla birlikte ele aldığı konular Türkiye'yi büyük bir ülke hâline getirecek, Türkiye'ye yaralarını sarıp yükseltecek

çok büyük bir imkân oluşturuyor. Biraz önce...

Bu Meclisin bütününe yakınının temsilcileri buradalar, partilerin tamamına yakını, yüzde 98'i burada ve hepimiz saygıyla, hepimiz endişeyle ve hepimiz umutla bu Komisyonun çalışmalarını izliyoruz. Sayın Başkanın dengeli yönetimi ve uzlaşmacı karakteri de bu kez bence heyete yön veriyor -alınmasınlar böyle söylüyorum diye- ve bu heyet gerçekten bizim "çözüm süreci" dediğimiz 2013-2015 çözüm süreci dönemindekinden çok daha farklı bir döneme ulaştığımızı gösteriyor.

Yeni dönem, tabii ki henüz her şey bitmiş değil ve her şeyi halledebilmiş değiliz çünkü bu iş yüz yıllık bir iş; elli yıllık PKK, ondan öncesi de var yani hatırlarsanız, Kürt meselesi ilk Türkiye'de gündeme geldiğinde o zaman "Böyle bir mesele yoktur, Kürt yoktur." üzerinden bir politika yürütüldü. Kürtlerin olmadığı üzerine doktora tezleri yazıldı, üniversitelerde akademik çalışmalar yapıldı ama bütün bu çalışmalar gösterdi ki "Kürt yoktur." tezinin hiçbir geçerliliği yok çünkü Kürtler var olduklarını her yerde hissettirdi ve o zaman şöyle bir şey dedik hep birlikte: "Kürtler her şey olabiliyor." Kürtlere öyle diyorlardı. Kürtler her şey olabiliyor mu? General oluyor, subay oluyor, milletvekili oluyor ama Kürt olamıyor. "Bizim derdimiz, Kürt olamamak." diye Kürtler kendi dertlerini anlatırken böyle söylüyorlardı.

Ben de bu örnekten yola çıkarak kendi hayatımla ilgili bir şeyi sizlerle paylaşmak istiyorum. Benim babam Millî Emlak memuruyken istifa etmiş, yazı işleri işinde bir görevi vardı ve bir gün konuşuyoruz yine... Dedemiz Kürt Hüseyin; Kürt Hüseyin Yemen'e gidip şehit düşüyor, gelmiyor, babamlar yoksul köylü çocukları olarak köylerinde kalıyorlar ve babam okuyor ve imtihana giriyor, girdiği imtihan Kuleli Askeri Lisesi'nin imtihanı. "İmtihanı kazandın." diye bilgi notu geliyor -o zaman nasıl ulaştırıldıysa- ve babamın nüfus cüzdanında -eskiden, eskiler hatırlarlar- soyadı yerine lakabı vardı; lakabı şudur... Babamın nüfus cüzdanında da "Kürt Hüseyinoğlu" yazıyor lakabında. 1930 Ağrı isyanı kopuyor ve babama yeniden haber geliyor, "Sen imtihanı kazanmamışsın, yanlışlık olmuş." Babam diyor ki, kendi yorumu "Orada 'Kürt Hüseyinoğlu' lakabı yazdığı için, o sırada askerde de tasfiyeler yapıldığı için ben de bu tasfiyenin kurbanı oldum." Benim de böyle şahsen anlatacağım, sizinle paylaşacağımız bir Kürt hikâyem vardır.

Şimdi, ne zorluklar var önümüzde? Birinci zorluk, şimdiye kadar tabii bu meselede gelmiş ve birikmiş sorunlar var ve biraz önce subay ailelerini, asker ailelerini dinledik, onların yarattığı, onların duyduğu acılar var. Bu acılar nasıl tedavi edilecek? İkincisi, MEBYA-DER'in anlattığı öyküler var. Bu acılar nasıl tedavi edilecek? Bir kere her şeyden önce sabırlı ve sakin yaklaşmalıyız. Sabırlı ve sakin yaklaşmak ve her şeyi birden hallettiğimiz hissine de kapılmadan yapmak lazım. Ben ilginç birkaç...

Bizim bir tane derneğimiz var, Democratic Progress Institute (DPI) diye. Bu dernekte uluslararası çatışmaları inceleyen geziler yapıyoruz, milletvekilleri falan da katıldı birkaç tanesine. O gezilerde gördüğümüz ve öğrendiğimiz kadarıyla işte Güney Afrika, Kolombiya, İrlanda, buna benzer ülkelerde yürütülen bu çatışma bitirme süreçleri oldukça netameli yani kademe kademe oluyor.

Şimdi, bizde şöyle bir şey var, bu hakikaten Türkiye açısından önemli bir özel örnek; Millet Meclisi bütünüyle bir süreci tartışıyor, konuşuyor ve bunu gayet barışçıl, gayet dostane, gayet olgun bir şekilde yapıyor. Hani şu olgunluk Türkiye açısından bir başarı, Türk milletinin bir başarısı aslında çünkü Türk milleti seçilen milletvekillerine "Kavga etmeyin, uzlaşma yolu bulun, çözüm yolu bulun." mesajı veriyor her seferinde, seçim sonuçları bunu gösteriyor. Böyle bir imkâna sahibiz. Bu imkânı iyi kullanmak gerekir çünkü gördük ki kademe kademe gitmesi gerekiyor. Yani şimdi mesela Öcalan'ın sürece dâhil edilmesi ve PKK'lıların silahsızlandırılması; şimdi silahı yaktıkları an iş bitmiyor, dün o silahı elinde tutanların, tutmuş olanların, daha önce bırakmış olanların, hepsinin sürece nasıl entegre olacakları, gündelik hayata yeni baştan dönebilecekler mi dönemeyecekler mi; bütün bunları hesap ederek meselelere yaklaşmak çok önemli şeyler, imkânlar doğuracaktır.

Bir başka dünya tecrübesi yani bu işte ne kadar zorluklar var ve ne tür riskler alınıyor örneği bakımından vermek istediğim iki örnek daha var. Birincisi Güney Afrika örneği. Güney Afrika'da gerillaları ikna etmekte zorluk çekiyor hükûmet, Mandela'yla görüşüyorlar. Mandela o sırada bir adada tutuklu, bakıyorlar, olmuyor, "Ne yapalım?" diyorlar, Mandela diyor ki: "Beni götürün ada dışına, Cape Town'a, oturalım bir evde gizlice, gerilla liderlerini getirin, ben bunları ikna edeyim ve gerçekten büyük bir risk yani eğer o sırada duyulsa Mandela'nın adadan çıkarılıp müzakereleri yürüttüğü bütün süreç çökecek fakat

gerçekten bir haftalık bir tartışma sonunda -kapalı devre- Mandela ile gerilla liderleri sürece katılmaya karar veriyorlar ve silahları bırakıyorlar.

Yine, bir başka örnek Bertie Ahern, Türkiye'ye de çok geldi gitti, İrlanda Başbakanı. Bertie Ahern'de şöyle oluyor: IRA'yla görüşmeler sürüyor fakat 3 tutuklu IRA'nın lideri diyorlar ki "Sen bizi bırak, bir hafta gidelim, gerillaları ikna edelim, dönelim." Bertie Ahern -kişisel olarak da dinledim bu hikâyeyi kendisinden- "Gönderdim." diyor, "Önce düşündüm gönderiyim mi göndermeyeyim diye, gönderdim." diyor, "Bir hafta boyunca öldüm öldüm dirildim, ya geri dönmezlerse, ya geri dönmezlerse fakat sonunda döndüler ve silahı bırakmaya ikna olmuşlar." diyor.

Şimdi yani bu iki örnek bizimle ilgili olur, ilgisiz olur, önemli değil ama şey bakımından önemli yani ne tür riskler almak gerektiğini göstermesi bakımından. Hani öyle zamanlar oluyor, öyle şeylerle karşılaşıyoruz ki risk almadan olmuyor. Burada da şimdi bir risk alıyor siyasiler ama bu riski yerine getirmek kolay bir iş değil, bu da bir siyasi başarı ve siyasi olgunluğu gerektiriyor. Şimdi, bu açıdan baktığımız zaman, biraz önce Mehmet Metiner çok vurguladı, ben de tekrar etmek istiyorum: Sayın Devlet Bahçeli'nin çıkışı bütün bu meselenin çözümü bakımından hepimize faydalı olacak bir ışık hâlinde geldi yani en umutsuz dönemdeydik, birden DEM grubuna yöneldi Devlet Bahçeli ve yeni bir süreç başladı. Tabii ki bu yeni süreç yalnızca Bahçeli'nin şahsi gayretiyle ortaya çıkmış bir süreç değildi, Türkiye kırk elli yıldır yürüttüğü çatışmalı ortamdan kurtulmak isteyen bir toplumsal kültürle yeni baştan şekilleniyordu. Bu yeni baştan şekillenme yeni bir Türkiye imkânını da beraberinde getiriyor. Şimdi, önümüze yine zorluklar çıkacak, problemler çıkacak. Benim o uluslararası tecrübelerden de edindiğim izlenim şudur: Vazgeçmeyen kazanır; vazgeçmeyeceğiz yani barışı Türkiye'ye getirmekten, Türkiye'nin uluslararası çapta ayağına bir pranga olan bu meseleyi çözmekten başka bir yolumuz yok. Yolda aksamalar olabilir, gerilemeler olabilir ama ben burada oluşan kültürün, burada oluşan havanın son derece imkânlarımızı geliştirdiğini, insanlarımızı geliştirdiğini görüyorum ve çok umutlu bir şekilde bu sözlerime son veriyorum. Vazgeçmeyen kazanacaktır diyorum ve vazgeçmeyeceğiz.

Teşekkür ediyorum hepinize.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Oral Bey, çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Hak İnisiyatifi Derneği adına ilk olarak Genel Başkan Sayın Fatma Bostan Ünsal'a söz veriyoruz.

Buyurun Sayın Ünsal.

HAK İNİSİYATİFİ DERNEĞİ GENEL BAŞKANI FATMA BOSTAN ÜNSAL - Evet, yıllardır yasaklanmış olan ve milyonlarca insanımızın ana dili olan bir dilde sizi selamlamak isterim. "..."⁽¹⁾ Yani selam ve saygılarımızla. Biz de umut ediyoruz ki yaşasın barış.

Sayın Başkan, değerli hazırun; Hak İnisiyatifi Derneğini temsilen sizleri sevgiyle selamlar, saygılarımı iletirim. Bu çağrıya kulak verdiğiniz, bu tarihî komisyon sürecini Meclis çatısı altında toplumsal katılımı yürütmeye niyet ettiğiniz için teşekkür ediyoruz. Bu ülkenin en yakıcı ve en çok can yakan meselesi olan Kürt meselesinin çözümü için birlikte gösterdiğiniz bu irade gelecek nesillerin kardeşçe yaşayabileceği bir Türkiye için umut vericidir ancak bu umut aynı zamanda derin bir acının içinden konuşmaktır çünkü on yıllardır bu topraklarda annelerin gözyaşı, mezarlıkların susmayan dili, yas tutamayan kalabalıkları var. "Dağlar, insanlar ve hatta ölüm bile yorulduysa şimdi en güzel şiir barıştır." demektedir Yaşar Kemal; umudumuz odur ki artık bu şiirin yazılabileceği bir zamandayız.

Biz, bu derneği sadece başörtüsü yasağına karşı çıkan değil, Kürt meselesini de kendi dertlerinden bilen insanlarla kurduk. Roboski'de nöbet tuttuk, hendek yıkıntılarında hak ihlallerini raporladık, sonuncusu Diyarbakır'da olmak üzere 3 kez Kürt forumu topladık.

Yalnızca silahların değil, kalıpların ve kalıplaşmış zihinlerin de değişimini gerektiren süreçte görüşlerimizi ifade ederken öncelikle şu hususları belirtmek isteriz: Komisyon çalışmalarında kendi dilinde konuşmak isteyen barış annesinin konuşturulmamasını sürecin daha başında ana dili onurunun görmezden gelindiğinin göstergesi olarak gördüğümüzü bildirmek isteriz. Türk, Kürt, Arap kardeşliği gibi sınırlı söylemler diğer halkları dışlamakta, Çerkez, Alevi, Boşnak, Süryani, Ermeni gibi çok sayıda topluluğun kendini dışarıda hissetmesine neden olmakta, bu kesimleri sürece yabancılaştırmaktadır. Bütün kesimlerin sürece dâhil olacağı bir dil kullanımının sürecin başarısı için hayati önemde olacağını hatırlatmak isteriz. Bu sürecin yalnızca silahlı çatışmanın bitmesine değil,

⁽¹⁾ Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

toplumun bir arada yaşayabileceği onurlu ve eşit bir gelecek kurmaya yönelmesi gerekir. Bu itibarla haklarının ihlal edildiğini düşünen ve giderek büyüyen kesimlerin güvenini kazanacak tedbirlerin zaman geçirilmeden atılması gerekiyor.

2013 sürecinin çöküşüyle yerle bir olan Sur, Cizre, Şırnak ve yitirilen canlar hâlâ hafızadadır. Bu nedenle yeni sürece destek çok yüksek olmasına rağmen tereddütlerin yoğun olmasını dikkate alan, bu tereddütleri giderecek tutum içinde olunması gerektiğini ve toplum olarak aynı hatalara tahammülümüzün kalmadığını hatırlatmak isteriz.

Son olarak Türkiye'nin Suriye'deki gelişmelere karşı barışı teşvik edecek politikaların yanında olmasının süreci destekleyeceği, aksi durumda sürece zarar vereceği ve halklar arasında kalıcı güvensizlik yaratacağını hatırlatmak isteriz.

Evet, siyaset çözümün adresidir. Türkiye, Kürt meselesini ilk kez tartışmıyor ancak son olmasını umut ediyoruz. Yaklaşık bir asırdır süregelen bu mesele her dönem başka biçimlerde gündeme gelmiştir. Bugün bu meseleyi farklı kılan şey dünyanın ve ülkenin yaşadığı baş döndürücü değişimlerin ortasında artık inkâr edilemeyen bir gerçek hâline gelmiş olmasıdır. Artık mesele Kürtlerin varlığı değil, birlikte nasıl yaşayacağımızdır. Güvenlik, ayrılıkçılık, terör gibi kavramlar bu gerçeği açıklamaya yetmiyor. Sorun aidiyet, eşitlik, yurttaşlık, temsil ve adalet meselesidir. Kürt meselesi, eğitimden kent yaşamına, yerel yönetimlerden dijital alana dek her yere sinmiş durumdadır; bu, toplumsallaşma çözümünün de yalnızca teknik değil, siyasal, kültürel ve vicdani düzeyde gerçekleşmesi gerektiğini göstermektedir. Her başarısızlık çözümün adresinin ne olmadığını gösterdi. Her bastırma girişimi hafızayı büyüttü, her inkâr direnişi besledi ve artık açıkça söylemek gerekir: Çözümün tek adresi siyasettir ama siyaseti çözüm adresi olarak göstermek, onun kolay olduğunu söylemek değildir; aksine, siyaset müzakere, karşılıklı tanıma ve rahatsız edici gerçeklerle yüzleşme cesareti ister. Siyaset aynı zamanda eylem ve icraat gerektirir. Geçtiğimiz dönemde aşikâr bir konu vardır; inkâr direnişi beslemiş, baskı hafızayı büyüttü. Artık acı çekmek yerine konuşmak, talepte bulunmak ve harekete geçmek gerekir. Bu ise Kürt meselesini yeniden siyasal zemine oturtmak, onu inkarın değil müzakerenin konusu hâline getirmek demektir. Geçtiğimiz yıllar bize gösterdi ki Türkiye'nin gelecekteki istikrarı farklılıkları inkâr etmekte değil, onlarla birlikte yaşamayı öğrenmektedir. Asıl zorluk, bir Kürt meselesinin olup olmadığı değil, bir ortak

ulusal varlık olarak bu gerçeğe yüzleşmeye cesaret edilip edilmeyeceğidir. Bu yüzden diyoruz ki: Çözümün adresi siyaset olmaya devam ediyor. Ne diplomasi ne güç ne propaganda, sadece siyaset. Hem gerçekçilik hem de hayal gücü gerektiren, çoğu zaman sinir bozucu ama yegâne seçenek olan birlikte yaşama sanatıdır. Güvenlik politika yanlışlarını bırakıp siyasetin ve demokrasinin cesaretini yeniden keşfetme zamanıdır. Bu itibarla, daha spesifik önerilerimiz şunlardır: Bu ülkede ölüm hücrede değil, kendi evinde şefkatle karşılanmalıdır. Cezaevlerinde ölüme terk edilen hasta ve yaşlı mahpusların zaten meri hukuka göre faydalanmaları gereken infaz düzenlemelerinin bir an önce uygulanması gerekiyor. İnfaz düzenlemesindeki ayrımcılıklar nedeniyle uzun yıllar haklarına ulaşamayan hasta ve yaşlı tutuklulara yönelik ayrımcı uygulamanın kaldırılması sürece güveni de artıracaktır. Barış önce cezaevi hücrelerinin kapısından başlamalıdır. Bunun bir lütuf değil, geç kalmış bir borç olduğunu hatırlamalıyız.

Eşitlikçi bir infaz yasası çıkarılmalı, uygulamadaki keyfîlikler önlenmelidir. Siyasi mahpuslara yönelik ayrımcılık yalnızca bireye değil, temsil ettiği kimliğe yöneliktir. Siyasi mahpuslara yönelik ayrımcı uygulamalar nedeniyle geçmişte, Covid döneminde şiddet kullanmış mahkûmlar bile denetimli serbestlikten faydalanarak erken tahliye olurken siyasi mahpuslar ve hatta hükmü kesinleşmemiş tutuklu olarak yargılananlar bu düzenlemeden faydalanamamıştı.

Yine, ayrımcı uygulamalar nedeniyle umut hakkı çerçevesinde AİHM kararlarını uygulamakta sıkıntı çekmekteyiz. Kısaca, siyasi mahpuslara ayrımcı uygulamaya sebep olan düzenlemeler kaldırılmalıdır. Mevzuatta görünürde ayrımcılık olmasa da cezaevi idare ve gözlem kurulları eliyle keyfî şekilde ayrımcılık uygulanmaktadır. Bu durum, Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırıdır. Bu ayrımcılığı ortadan kaldıracak adımlar atılmalı, infaz uygulamalarında idari kurulların inisiyatif kullanmasının önüne geçilmelidir.

Bir infaz düzenlemesiyle ayrımsız tüm siyasi suçluların özgürlüklerine kavuşmaları toplumun beklentisidir ve bunun sağlanması hâlinde barış sürecine olan inanç pekişecektir. Anayasa'mızın "eşitlik" ilkesine ve "suçların ve cezaların şahsiliği" gibi binlerce yıllık bir ilkeye aykırı olan ayrımcı öneriler, bir nevi Komisyonunuza çizilen sınırlar dikkate alınmadan ayrımsız bir infaz düzenlemesi sağlanmalı ve düzenlemede idari kurullara bir inisiyatif tanınmamalıdır. Anayasa halkların ortak sözleşmesidir, bütün farklılıkları kapsamalıdır. Yeni anayasa

yalnızca teknik değil, tarihsel bir yüzleşmedir. Çoğulculuğun tanındığı, saygı gösterildiği bir iklimde bunu yok sayan ve Türkiye'nin zengin çeşitliliğini de göz ardı eden, bastıran vatandaşlık tanımı yerine vatandaşların etnik kökenine referans vermeyen, kısaca, anayasal vatandaşlık ilkesine dayanması gerektiğini belirtiriz. Ayrıca, yerel yönetimlerin güçlendirilmesini sağlayacak ve yine ana dilinde eğitimi güvence altına alan...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

HAK İNİSİYATİFİ DERNEĞİ GENEL BAŞKANI FATMA BOSTAN ÜNSAL - ...anayasal değişikliklerin de gündeme alınması gereğini vurgulamak isteriz. Adalet mülkün temelidir. Hukuk devleti ilkelerinin işler hâle getirilmesi gerekir. Son günlerde oldukça sık karşılaştığımız Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarının uygulanmaması hukuksuzluktur. Hemen aklımıza gelen Selahattin Demirtaş, Figen Yüksekdağ, Osman Kavala gibi bireysel hak ihlalinin ilgilendiren kararların uygulanmamasına ilave olarak on binleri ilgilendirdiği bizzat AİHM tarafından ifade edilen kanun hükmünde kararnameli öğretmen Yüksel Yalçinkaya kararının uygulanmamasında gördüğümüz inatçı hukuksuzluklar barışa duyulan güveni zedelemektedir. Ayrıca, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Mekanizmalarının müebbet ceza alan Harp Okulu öğrencileri ve Akın Öztürk'le ilgili olarak verdikleri keyfî tutukluluk kararlarının da iç hukukta hiç dikkate alınmamış olmasının Türkiye'deki yargı mekanizmalarına yaygın güvensizliği beslediği uyarısını yapmak...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Tamamlayınız lütfen.

Buyurun.

HAK İNİSİYATİFİ DERNEĞİ GENEL BAŞKANI FATMA BOSTAN ÜNSAL - Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Birleşmiş Milletler insan hakları mekanizmaları ve Uluslararası Çalışma Örgütü kararlarına da konu olduğu şekilde olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameleriyle ihraçlar hukuka aykırıdır. OHAL dönemi ve devamındaki tutuklamalar keyfîdir, OHAL KHK'leri ve hâlen devam eden OHAL uygulamaları ülkemizin beyin kanamasıdır. KHK'lerle ve bir mahkeme kararına dayanmaksızın idari tasarruflarla görevlerinden çıkarılan vatandaşların mağduriyetleri giderilmelidir. Bu itibarla, hukuku tanımayan sistem ne barışa tanıklık edebilir ne ona sahiplik yapabilir. Barış, yalnızca silahların susmasıyla

sağlanamaz, ifade özgürlüğü üzerindeki baskıların da kalkması gerekir. Konuşanı cezalandıran bir sistemde barış olmaz, yalnızca korku olur. Basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve örgütlenme hakkı bu sürecin taşıyıcı sütunlarıdır. O sütunlar yıkılırsa barış yerle bir olur. Her ne kadar resmî olarak Türkiye'de olağanüstü hâl kalkmış olsa da defacto olarak pek çok sınırlarla karşı...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

HAK İNİSİYATİFİ DERNEĞİ GENEL BAŞKANI FATMA BOSTAN ÜNSAL - Toplanma ve gösteri yapma izni pek çok şehirde OHAL dönemini andıran şekilde hemen yasaklanıyor, valinin on beş günlük yasaklama hakkını her on beş gün bitiminde uzatmasında olduğu gibi. Yine, gösterilerde uygulanan polis şiddeti ve yaygın gözaltılar bu çerçevede uzak durulması gereken uygulamalardır.

Teşekkür ediyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ederim.

Hak İnisiyatifi Derneği adına ikinci söz, Başkan Yardımcısı Sayın Mehmet Arif Koçer'de.

Buyurun.

HAK İNİSİYATİFİ DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET ARİF KOÇER - Sayın Başkan, sayın üyeler; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sunumumuza devam ediyorum.

Ana dili üzerindeki yasak şabloncu bir zihniyet meselesidir. Dil, insanın yurdudur, kaderin insandaki işaretidir. Devlet bu yurda, ana dile yıllarca sınır çizdi, bazen yasakladı, büyük travmalara yol açtı. Bazıları ortadan kalkmış, bazıları kalkmak üzere olan dillerin ana dil olarak bulunduğu coğrafyamızda ana dili olarak sadece Türkçenin okutulup öğretileceği maddesi toplumun zenginliği ve çoğulculuğunu sınırladı. Artık o sınır Anayasa'nın 42'nci maddesinden silinmelidir, toplumun geldiği aşama bunu kabul etmemektedir. Devlet vatandaşına onun ana dilinde seslendiği gün, barış ilk kez doğru bir şekilde duyurulmuş olacaktır. Bu hususta ilahî mesaj Rûm suresi 22'nci ayette "Göklerin ve yerin yaratılışı Allah'ın ayetlerinden olduğu gibi dillerinizin ve renklerinizin farklılığı da Allah'ın ayetlerindendir." diye açıkça ifade eder yani der ki: Dilin ve rengin kavmin farklılığı ilahî bir izdir. Ona karşı olmak, onu yok saymak, onu aşağılamak ilahî ayeti aşağılamaktır ve yok saymaktır, yaratılışa savaş açmaktır. Tüm farklı kimliklerin devlet tarafından açıkça kabul edilmesi ve yasal korunmaya

alınması gerekir. Kürtçe hâlâ okulda yok, sanatı sokakta riskli, tiyatrodan engelli. Bu halkın kültürü bu ülkenin gerçeğidir. Eğitim sistemi farklılıkları bastırmak için değil, görünür kılmak için düzenlenmelidir.

Kalıcı barışın tesisi için Terörle Mücadele Yasası kaldırılmalıdır. TMK terörü şiddetle sınırlamadığı için son derece sıradan hususların terörle yargılanmaya bahane olabildiği ve bu nedenle sayıları milyonları bulan davaların açılması sonucu ortaya çıkmıştır. Yargı ve güvenlik bürokrasisinin bu konularla aşırı meşgul olması nedeniyle toplumu gerçekten tehdit eden gerçek suçlara zaman ayıramamış, yaygın şiddete maruz kalan bir toplum gerçeğiyle karşı karşıya kalmış bulunuyoruz. Bu nedende birkaç cinayete karışan zanlının onlarca başka suç kapsamında aranmakta olduğu çok sıradan Türkiye haberlerinden olmuştur.

Yine, Ceza Kanunu'nda bulunmayan irtibat ve iltisak gibi tabirlerle, Bank Asyada hesabı olmak, sohbete katılmak, çocuklarını bazı okullara göndermiş olmak gibi sıradan olaylar vuku bulduğu zaman suç oluşturmamayan hususlar nedeniyle yüz binlerce insan terör örgütüyle iltisaklı olduğu ileri sürülüp yargılanmakta ve cezaevine konulabilmektedir. Barışçıl taleplerin suç kapsamına alındığı bir ülkede barış değil suskunluk olur. Bu itibarla, Terörle Mücadele Yasası ya kaldırılmalı ya da şiddete ilişkin çok somut ölçütler konulup adaleti önceleyen bir ceza hukukuna geçilmelidir.

Silah bırakmış kişilerin entegrasyonu için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Silah bırakmış kişilerin topluma dönüşü yalnızca teknik bir mesele değil, ruhsal bir meseledir. Bu kişilere yönelik toplumsal rehabilitasyon programları STK'lerle birlikte geliştirilmelidir. Barış, toplumsallaşmadan kurumsallaşamaz.

Seçilmişlere kayyım atanması seçme ve seçilme hakkının açık ihlalidir. Halkın iradesine saygı duyulmadıkça hiçbir demokrasi söylemi inandırıcı olamaz. Olağanüstü hâl döneminde çıkarılan bir düzenlemeyle daha suçun oluştuğuna yönelik iddianame bile hazırlanmadan seçilmiş belediye başkanları görevden alınabilmiş, yerine vali veya kaymakam gibi kamu görevlisi kayyım atanabilmiştir. Bu itibarla, OHAL düzenlemelerine ve uygulamalarına son verilmeli, kayyımların yerine seçilmişler görevlerine iade edilmelidir.

Sürecin olumlu ilerlemesi için acilen yasal güvenceler sağlanmalıdır.

Geçmişteki barış süreçlerine katkı sunmuş kişi ve kurumların karşı karşıya kaldığı yaptırımlar hâlâ hafızamızdadır, aynı korkuyla bu süreci yürütemeyiz, tüm aktörler yasal güvenceyle koruma altına alınmalıdır.

Kalıcı bir barış için geçmişteki hatalarla çekinmeden yüzleşmek gerekir. Şeyh Said, Seyit Rıza, Said Nursî gibi isimlerin mezarları bile yok. Bir halkın hafızasını tanımadan o halkla barış yapılamaz. Bu isimlere iadeitibar sağlanmalı, devlet kayıtlarına bakılarak mezar yerleri tespit edilmeli ve kamuoyunun bilgisine sunulmalıdır.

Barış hakkı yalnızca bir siyasal tercih değil doğuştan gelen bir insan hakkıdır. Biz, önce insan haklarını savunuyoruz ve insan haklarının içinde barış temel bir sütundur, temel bir direktir. Bu süreçte atılacak her adımı izlemeye, barışı desteklemeye ve gerektiğinde uyarmaya, ikaz etmeye devam edeceğiz.

Bilinmelidir ki Suriye politikası bu süreçte hayati bir önem taşımaktadır. Suriye'deki Kürtlere yönelik düşmanlık içerideki süreci zehirlemektedir. Aynı halkı içeride tanıyıp dışarıda tehdit ilan etmek çifte standarttır. Barış, tutarlı olmayı ister. Türkiye'nin Suriye'deki Kürtlere yönelik politikası yalnız stratejik bir hata değil, barış sürecini doğrudan zehirleyen bir çelişkidir. Suriye'deki Kürtlerin özerklik taleplerine karşı çıkmak değil, bu talepleri anlamak, saygı göstermek ve diyalogla irtibat sağlamak icap eder. İçte barış isteyen dışta savaş dilini bırakmalıdır.

Farklı kimlikleri tehlike olarak kabul eden resmî tarih anlayışı düzeltilmelidir, bu anlayıştan vazgeçilmelidir. Kürtlerin, Arapların, Çerkezlerin farklı kimliklerini tehlike olarak gören ve inkâr eden eğitim politikalarından vazgeçilmelidir. Kürtleri şaki, eşkıya ve hain olarak gören resmî tarih anlayışı terk edilmelidir. Türkiye'deki eğitim ne yazık ki maalesef devletin önemli bir ideolojik aygıtı hükmündedir. Farklı kültürlerle ve dillere müsamaha gösteren bir eğitim anlayışımız ne yazık ki yoktur. Kürtler başta olmak üzere Anadolu'daki diğer halkların ve inanç topluluklarının kültür ve değerleri eğitim müfredatına dâhil edilmelidir. Kürtlerin Mem u Zin Destanı neden devlet tiyatrolarında Kürtçe sahnelenmesin? Kültür ve Turizm Bakanlığı neden Kürt sinemasını destekleyip Kürtçe konserler düzenlemesin? Amedspor niçin ülkenin 4 büyük takımıyla karşılıklı olarak dostluk ve kardeşlik maçları yapmasın? Bu suallerin hiçbir cevabı yok ve bunları aşmak zorundayız.

Saygıdeğer üyeler, sonuç olarak Anadolu'yu barış ve esenlik yurdu yapmak, her türlü farklı kimliğin kendini özgürce ifade ettiği ve onur içinde yaşadığı bir vatana dönüştürmek hepimizin torunlarımıza borcudur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Türklerin, Kürtlerin, Arapların, Çerkezlerin ve eşit yurttaşlık temelinde tüm vatandaşların devleti olmalıdır; bu ise tüm farklılıkları zenginlik olarak kabul eden, şeffaf, denetlenebilir, demokratik bir hukuk devletini hep birlikte inşa etmemizle mümkün olacaktır.

Teşekkür ediyoruz, sağ olun.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Sağ olun.

Şimdi, Barış Vakfı Başkanı Sayın Hakan Temel Tahmaz'a sözü bırakıyorum. Buyurun.

BARIŞ VAKFI BAŞKANI HAKAN TEMEL TAHMAZ - Değerli Başkan, değerli üyeler; 5 Ağustos 2025 tarihinden itibaren Komisyonun yürüttüğü çalışma toplumun çok geniş kesimleri tarafından dikkatle izlenmekte ve desteklenmekte. Barış Vakfı adına bu sürecin buraya gelmesini sağlayan bütün siyasal aktörlere, sivil toplum örgütüne teşekkürü bir borç biliriz. Temennimiz, sizlerin ve bizlerin çabasıyla bu sürecin daha gelişmesi ve nihayetinde barışa ulaşmamızın mümkün hâle gelmesidir.

Barış Vakfı 2016 yılında kuruldu. Bu tarihin hepimize bir şeyi hatırlatıyor olması gerekir. Biz, çözüm sürecinde elde ettiğimiz deneyimlerin kalıcı hâle gelmesini sağlamak için 2009 yılında Öcalan'ın çağrısıyla Türkiye'ye gelen PKK'lilerle birlikte kurduğumuz Barış Meclisinin elde ettiği sonuçlarla barış faaliyetini bir tüzel kişilik üzerinden sürdürmeye karar verdik ama 2016 yılında başka bir şey oldu. Tek çalışma alanımız Kürt sorunu, çatışma çözümü, başka herhangi bir siyasal sorun doğrudan bizim alanımıza girmiyor, bütün çabalarımız bu doğrultuda. Çok farklı görüşlerden, siyasi görüşlerden, sosyal kesimlerden ama uzun yıllardır Kürt sorununu çözmeye yönelik çalışma yürüten, barış çalışması yürüten 30 insan tarafından kurulduk ve bugüne kadar hiçbir çalışmamızda oylama yapmadık, mutabakatla bütün kararlarımızı alıyoruz; bu da senedimizin hükmüdür. Bunun nedeni, çoğulculuğu öncelikle kendi içimizde yeşertmektir.

2016'dan bu yana çok konferans yaptık, çok sayıda çalıştay yaptık ama bunlara girmeden... 7 Aralık 2024'ten sonra bu sürecin gelişmesi için 3 çalıştay, 2

konferans yaptık, 2 tane rapor çıkardık. Bu raporlardan bir tanesi burada sanıyorum birkaç toplantı önce size sunum yapan, bizim de kurucumuz olan değerli Profesör Ayşe Betül Çelik tarafından hazırlanan "Kürt Sorunu İçin Bütünlükçü Barış Yöntemi" başlıklı rapor. İkincisi ise daha ilginç, Barselona Üniversitesinden Barış Kültürü Okulu yöneticisi Vicenç Fisas'ın "Silahsız Siyasi Çatışmalarda Müzakere Süreci" isimli 2022 yılında yayınladığı kitabını mart ayında yayınladık. Bunun anlamının şu olduğunu düşünüyoruz: Biz bu sürecin gelişmesine yatırım yapıyoruz, o nedenle buradaki bizim varlığımız bu sorunun demokratik çözümüne ve barışın toplumsallaşmasına katkı sunmaktan başka bir şey değildir. Kaynağını başka bir yerden almıyor, bağımsız bir kuruluş olarak varlığımızı sürdürüyoruz.

Türkiye bizim bugüne kadar bildiğimiz birçok uluslararası ve yerel barış deneyiminden farklı, özgün bir yol deniyor. Biz bu özgün yolun kendisiyle ilgileniyoruz ve bunun gelişmesine esas olarak yoğunlaşmak istiyoruz. Umarız ki bunun, negatif barış sürecinin pozitif barış sürecine doğru evrilecek bir sürecin inşasında bu değerli Komisyonun bileşiminin önemli katkısı olur, yol gösterici bir işlevi olur. Bunun görevlerinizin arasında olmadığına farkındayız ancak bizim önerimiz, bu Komisyonun temsil gücü, meşruiyeti yüksek Komisyonun yayınlayacağı raporla hem negatif barışın pozitif barış sürecine doğru evrilmesini içeren bir yol haritasını içermesi, bütünlükçü bir yol haritasını içeren bir rapor hâline gelmesi hem de bu kurulun bu yapısıyla isimlerden bağımsız olarak hukuksal, kurumsal bir zemine oturarak sürekliliğinin sağlanmasıdır. Burada bir şeyin altını çizmek istiyoruz öncelikle: Tabii ki Kürt sorunu gibi bir sorun bir Komisyonun yürüteceği, altından kalkacağı bir sorun değildir; bunun farkındayız, farkında olmalıyız. Yeni modelde de, Türkiye'nin özgün modelinde, buna uygun, sivil toplum örgütünün, akademinin, kanaat önderlerinin katıldığı, alt komisyonun olduğu bir sürece dönmelidir, bir çalışma sistemi kurulmalıdır, alt kurumlar oluşturulmalıdır. Başka türlü her şeyin merkezden yönetildiği bir çözüm süreci -altını çizerek söylüyorum- sadece liderlere dayalı çözüm süreci dünyanın hiçbir yerinde toplumsal barışın inşasını sağlayamamıştır. Kısa süreli bizim sürecimiz de yani 1 Ekimden başlayarak dikkate aldığımızda aslında sorunun çok kapsamlı bir sorun olduğunu ve daha derinlikli bir süreç olarak inşa edilmesi gerektiğini bize gösterdi. Bunun en güzel örneğini bize gösteren... Barış Annelerinin Kürtçe

konuşmasının engellenmesinin nasıl bir kapsamlı sorunla karşı karşıya olduğumuzu hepimize göstermiş olması gerekir. Bunun için, bu çok kapsamlı sorun için öncelikle önerimiz bu siyasal ortamın normalleşmesine hizmet eden, siyasiler arasındaki siyasal gerilimi düşürecek, olağanlaştıracak bir siyasal sürecin yaşanmasının önemli olduğunu düşünüyoruz çünkü barışın toplumsallaşması için buna mutlak ve mutlak ihtiyacımız var. Bu konuda kanaatimizce bu Komisyon, Sayın Meclis Başkanımız, Komisyon Başkanımız bir inisiyatif alabilir, bir rol üstlenebilir ve bunun için yürütmeye, siyasi taraflara çağrıda bulunabilir çünkü sürdürülebilir bir çatışma çözümü ve barışın inşası toplumsal destekle doğrudan bağlıdır. Dikkatinizi bir noktaya çekmek istiyorum. Burada sanırım -yanlış hatırlamıyorsam- iki ya da üç toplantı öncesi çeşitli araştırma kurumları sizlere bilgi sundu. O bilgilerde, paylaşımlarda, kamuoyu bilgilerinde sürece destek ile sürece güvenin arasındaki açığı farkı oldukça farklı. Biz, Barış Vakfı olarak çözüm sürecini de takip ettiğimizden bu açının bu kadar yüksek olması bir şeylerin eksik gittiğini gösterir. Bu açıdan mutlak ve mutlak bir biçimde bu siyasal ortamın yumuşamasına, normalleşmesine -adını nasıl koyarsak koyalım- bir adım atılmalıdır. Önemli bir kamuoyu desteği var arkanızda, bu sağlanmalıdır, Komisyonun meşruiyetini güçlendirecek bir yola girilmelidir diye düşünüyoruz.

Şimdi, bir başka önemli nokta bizim için, bu Türkiye'ye özgü modeli sonuçlandırmak aslında başka şeylere de başka ülkelere de örnek olabilecek bir şeydir. Bunun için geçiş sürecinin ihtiyacı olan bazı şeylerde hızlı adım atılmalıdır. Bunlardan bir tanesi silah bırakanların, silah bırakma iradesi gösterenlerin toplumsal, siyasal yaşama katılmasını sağlayacak adımların atılması, planların hızla yapılmasıdır. Burada bir noktanın altını çizmek isterim. Bunun -"Biz yaptık, oldu." diyerek yapılabilecek bir iş olmadığını- Birleşmiş Milletlerin "Silahsızlanma, Terhis, Yeniden Entegrasyon" kararları çerçevesinde yapılması gerekir. İkincisi, bu sürecin mutlak ve mutlak güvenlik birimleri ya da dışında sivil bir inisiyatifin takibinde bir bütün olarak sağlanması gerekir. Aksi takdirde tarafların tartışmasının tarafı olmak sivil toplum olarak yapamayacağımız bir şeydir diye düşünüyorum. Silahların gömülmesinin yaratacağı sonuçları dikkate alarak sadece bu sürecin normalleşmesi, gelişmesi için mutlaka ve mutlaka bu Komisyonun sunacağı raporda cezaevlerindeki tutukluları, göç etmek zorunda -Mahmur başta olmak üzere- kalmışları, siyasi iltica etmiş olanları

mutlaka içeren bir yol haritasıyla gitmelidir. Bunun için elimizde bir fırsat var, bu yol haritasının yapılması için bu sürece katkı sunan ve bu sürecin buraya gelmesinde önemli rol üstlenen her kesimle görüşmeyi derinleştirmek gerekir. Ama özellikle bir şeyin altını çizmek isteriz ki PKK lideri Abdullah Öcalan'la görüşülmesi konusundaki belirsizlik bu süreci zora sokacak bir tutumdur diye düşünüyoruz. Çünkü silah bırakma sürecinin nasıl bir karşılık bulacağını, bu sürecin nasıl karşılık bulabileceğini ortaya koyacak siyasal irade Abdullah Öcalan'dır. Burada çekinceli davranmak... Örneğin iki gün önce sanıyorum ya da dün Sayın Devlet Bahçeli'nin açıkladığı çerçevede bir tutum takınmanın doğru olacağını, aynı şeyin Suriye'de Suriye Kürtleriyle ilgili izlenen siyasetin değiştirilmesi gerektiğini, çoğulcu bir Suriye için Şam ile kuzey ve doğu Suriye yönetimi arasında Türkiye önemli bir pozitif rol oynayabilir diye düşünüyoruz. Bu nedenle öncelikle kısa vadeli yapılabilecek şeylerin başlıklarını toplayıp sözümü bitirmek istiyorum: Toplumsal ve siyasal katılımı güçlendirecek idari tedbirlerin alınması ve çeşitlendirilerek yasal güvencenin sağlanması; uzlaşya dayalı bir yol haritası çıkarılması; sivil toplumun, akademisyenlerin ve uzmanların sürecin dinlenen insanları değil asli unsurları hâline dönüştürecek bir kurumsal yapıya dönüştürülmesi; Terörle Mücadele Yasası'nın mutlaka ve mutlaka gözden geçirilmesi; keza, Avrupa Konseyince çeşitli uluslararası sözleşmelerde Kürt sorunu gerekçesiyle konulan çekincelerin gözden geçirilmesi, kaldırılması; yargı kararlarının uygulanır hâle gelmesinin sağlanması; ortak bir irade oluşturmak mutlaka gerçekleştirilmesi gereken şeydir. Mağdurları destekleyen her türlü önlemin alınması önemli bir sorundur. Kürt sorununda güvenlik gerekçesiyle oluşmuş bütün yapıların gözden geçirilmesi ve ana dilde eğitim ve kültürel hakların kamusal alanda kullanılması güvence altına alınmalıdır. Biz bu anlamda geçiş süreci adaletinin sağlanmasına yani az önce söylediklerim çerçevesinde sağlanmasına ve güvenlik bürokrasisine dayalı bir yönetim anlayışı yerine özgürlükleri temel alan, eksen alan, şiddetin kör nedenlerini ortadan kaldıran bir barış ve yol haritasına ihtiyacımız var. Burada mutlaka ve mutlaka uluslararası temel insan haklarına riayet edilerek bunun tartışma dışı bırakılması, evrensel kazanımların tartışma dışı bırakılması sağlanmalıdır diye düşünüyoruz. Yerel yönetim yetkilerinin ve sorumluluklarının güçlendirilmesi, merkezî yönetim anlayışından uzaklaştırılması gerekir. Bu çerçevede, Suriye'nin çoğulcu yönetimini

dikkate alırken bugün fiilî oluşmuş Suriye Kobani yönetimine siyasal alan açılması için Türkiye'nin pozitif bir rol oynaması gerektiğini düşünüyoruz. Bu çerçevede, biz, barışın güzelliğinin sorunların birlikte çözüm ve çabası olduğu kanaatindeyiz. Barış Vakfı bunun için var, bu sorumlulukla, bugüne kadar olduğu gibi, hiçbir adrese bakmadan, kimin ne yaptığına, adresine bakmadan yapılanların elimizden gelen bütün çabaları gösterdik, bundan sonra da göstermeye devam edeceğiz. Çünkü bizim için barış yaşamın özüdür. Barışı sağlayamayan hiçbir muktedir, hiçbir toplumsal kesim yaşamın kendisini savunduğunu iddia etmemelidir.

Tekrar, sizleri bu çabalarınızdan dolayı Barış Vakfı adına kutluyor, bunun kalıcı bir hâle gelmesini arzu ettiğimizi ve bu konuda bu Komisyonun kendisinde oluşmuş kamusal desteği ve ortaya çıkan, meşruiyeti genişleten fırsatı değerlendirecek ve mutabakatla, bir raporla bu kurumun geliştirilerek kalıcılaştırılmasını sağlamasını arzu ettiğimizi, beklediğimizi ve çözümü inşa edecek, barışı inşa edecek kuralı, kurumu, yasası belli olan bir süreç olduğunun altını çizmek istiyoruz.

Unutmayalım ki biz ilk defa bir iş yapmıyoruz, bunu bir görev olarak biliyorum. Akil insanlar heyetinin raporu bu ülkenin devletinin arşivinde; 2013-2015 yıllarında kurulmuş araştırma komisyonunun raporu -farklı da olsa- arşivinde. Bu arşivlerden hep birlikte çok şey öğrenebiliriz diye düşünüyorum. Başka raporlar da var, kurumların raporları ama bizzat bu Meclisin raporları var, bizzat ortaya çıkarttığı raporlar var; bunlara göz atmanın da yol haritası sırasında çok önemli olacağını düşünüyorum.

Tekrar teşekkürlerle sözlerime son veriyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Teşekkür ediyorum.

Bugünün son konuşmacısı Toplumsal Mutabakat Derneği Başkanı Sayın Mahmut Şimşek.

Sayın Şimşek, buyurun,

TOPLUMSAL MUTABAKAT DERNEĞİ (TMD) BAŞKANI MAHMUT ŞİMŞEK - Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Son konuşmacı olmak bazen güzel bazen de zor anlardır çünkü herkes her şeyi konuştu zaten. Ben de kalan kısımları kadar ne kadar katkı sunabilirsem memnun olurum.

Biz Toplumsal Mutabakat Derneği, Genel Merkezi Diyarbakır'da olan bir

düşünce kuruluşuyuz, henüz üç yaşındayız ve kimselere yaslanmadan özgür birey için özgür ortam arayışındayız. Ülkede sivil toplumsal mutabakatı sağlamak için sivil toplum kuruluşları, demokratik kitle kuruluşları, vakıf ve kanaat insanlarından oluşan bir sivil ombudsmanlık platformunun orta vadede Türkiye'de oluşmasına katkı sunmak istiyoruz. Ülkede sivil demokrasinin yaşaması için Toplumsal Mutabakat Derneği kuruluşundan itibaren bir şeyler söyledi, bunların arasında, 2022 yılında çeşitli ulusal kanallarda, çeşitli çalıştaylarda ve basın açıklamalarında devamla ve inatla, yeni bir süreç başlayacaksa, başlaması gerekirse ancak Devlet Bahçeli'nin klasik milliyetçilikten modern milliyetçilik basamağına yükselmesi ve Sayın Devlet Başkanının buna destek vermesiyle başlayabileceğini söylediğimizde Diyarbakır'da o günlerde ta bu yeni oluşuma kadar sürekli eleştirilen bir yapı içinde olduk ama biz bildiğimizi, demokrasi için atılabilecek adımların yol ve yordamını söylemeye devam ettik. Sayın Devlet Bahçeli'nin çağrısını, Öcalan'ın PKK'ya silah bıraktırma sürecini hepimiz biliyoruz, bunun ötesini arkadaşlar anlattı, ona girmeye çok da gerek yok, zamanımız azaldı.

Profesör Doktor Faruk Erem'in "Neyi kazırırsanız kazıyın altından insan çıkar." sözü Türkiye demokrasisinin en önemli, en eksik yanına kadar ışık tutmaktadır. Dünden bugüne Türkiye'de ve Orta Doğu'da hangi taşı kaldırırsanız kaldırın altından Kürt veya Kürt demokratik haklarının eksik bir yanı çıkar. Filistin halkını da unutmuyarak ilave edelim. Türkiye'de toplumsal barışın sağlanması, demokrasinin eksikliklerinin giderilmesi ve güçlendirilmesi ancak Kürt demokratik haklarının eksikliklerini gidermekle mümkündür. Toplumsal barışın sağlanması için Kürt demokratik haklarıyla ilgili bazı tespit ve önerilerde bulunacağız.

Türkiye yüz yıldır ulus devletini inşa etmeye çalışmaktadır ancak her adımda Kürt demokratik hakları nedeniyle patinaj yaparak ekonomik, demokratik, siyasi ve kültürel konularda toplumsal travmalar yaşamaktadır. Bu nedenle, ulusal demokratik devlet olma özelliğini ne içeride ne dışarıda geliştirebilmektedir. Bugüne varmak sistemin yüz yılını, bu iktidarın yirmi yılını aldı. Bugünkü Devlet Başkanının 2005 Temmuzunda Diyarbakır'da "Kürt sorunu benim sorunumdur." demesi ve defakto reformlarıyla -Kürt'ü adıyla çağırın başka bir lider henüz olmadı- bugün de bu hazırunun oluşmasındaki katkılarıyla bu işe gönüllü olduğuna ve bu işi çözmek gayretinde olacağına inanıyoruz.

Devletin ve iktidarın "terörsüz Türkiye" şiarıyla attığı yeni adımın Meclisteki partiler tarafından benimsenerek bir mutabakat komisyonuna dönüşmesi sevindiricidir. Örgütün silah bırakma kararının da kronik iç husumetin iç barışa dönüşmesini sağlayabileceği umudu şüphesiz önemli ve değerlidir. Yeni süreçle, Meclisten beklenen demokratik hakların düzenlenerek güvence altına alınması, eşitlik ve kardeşliğin tesis edildiği bir dönem olma şansını önümüze koyuyor. Yeni gelişmeler çerçevesinde atılacak bazı hukuki düzenleme adımları ve hazırlıkları yeni demokrasi ve orta vadede de yeni bir anayasa, yerelde ve genelde altyapı işareti ve güvencesi olacağı beklenen şeylerdir.

Toplumsal güven için eşitlik ve kardeşlik konusuna gelince, Kürt demokratik haklarının var da yok sayılmasını bugüne kadar demokrasimizin çok pahalı bir eksiği olarak yaşadık. Bu eksikliğin giderilerek yaşamayı sağlamak, özünde en kolay, en olabilir ve en maliyetsiz sosyal, siyasal, kültürel ve demokratik iş birliğidir. Sistemde bu eksikliğin bugüne kadar giderilmemesi halkların değil bizi yönetenlerin psikolojik korkaklığındandır. Yüzyıldır bu psikolojik korku, ulusal üstünlük durumuna dönüşmüş ve hepimizin bildiği ve yaşadığı tahminler ötesi can ve mal kaybına sebep olmuştur. Öyleyse tüm siyasi partiler ve paydaşları artık barış, demokrasi, eşitlik ve kardeşlik için dünü ortak unutmalı, helalleşmeli ve yeni yaşamın nimetlerini halka anlatmalılar. Bu umut, bu Komisyonla sürüyor. Devlet Bahçeli ve Abdullah Öcalan'ın çağrıları yeni demokrasi, eşitlik, vatandaşlık ve kardeşlik potasında buluşacağı benziyor. Komisyonun sivillere önem veren çabaları, ülkede yeni demokrasi cemresinin tutacağına işaret ediyor.

Komisyon, Meclise yeni yasal düzenlemeler kadar zihniyet değişikliğine dair bazı öneriler de sunmalıdır. Bu nazik evrede, Türkler Kürtlere yönelik baskılara karşı durmalıdır; Kürtler de Türklerin ayrılma kaygılarını giderecek güven verici demokratik birlik siyasetini izlemelidir.

Ana dilde eğitim hakkı insani, İslami ve evrensel bir haktır. Ana dilde eğitim ve öğretim devlet güvencesinde, okul öncesinden başlayarak üniversiteye kadar yasal vatandaşlık hakkı olarak sağlanmalıdır. İkinci resmî dilin varlığı ülkeyi bölmez, aksine demokratik birliği güçlendirir, kültürümüzü zenginleştirir. Zira her halk yaşadığı yerde dilinin ve dininin özgür olduğu kadar özgürdür diyebiliriz. Orta vadede Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu bünyesinde Kürt dil kurumu ve Kürt

tarikh kurumu bölümü açılmalı, kurumsal altyapıları oluşturulmalıdır.

Demokratik haklar ve siyasi katılım, her türlü yerel ve genel demokratik hakların muhatabı Türkiye Büyük Millet Meclisi ve devlet başkanı olmalıdır. Tüm partiler, sivil toplum kuruluşları, demokratik kitle kuruluşları, vakıf ve kanaat insanları ortak yeni bir hafızanın inşası ve helalleşme sürecinde sahada olmaları, halka bilgi ve katkı sunmaları gerekiyor diye düşünüyoruz.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; ne kadar zengin olursanız olun iki şeyi çarşıda pazarda bulamazsınız. Bu devletin, bu Meclisin ve iktidarın, yüzyıldır Kürt vatandaşlarına esirgediği çarşıda pazarda satılmayan sevgi ve güveni artık verme zamanı gelmiştir; Kürt vatandaşlarında "Devlet artık bizi ihmal etmez." intibası hasıl olmalıdır. Bu Komisyon, Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türkiye Büyük Millet Meclisi Devlet Başkanına, külliyyede bir Kürt seksiyonunun kurulmasını önermelidir. Artık Kürtler tüm siyasi partilere, beni stratejinizde unutmayın ve bana bir şarkı söyleyin, içinde ben olayım...

Muhterem Komisyonun STK, DKK, vakıf ve kanaat insanlarıyla bire bir görüşmeleri ve temasları, tüm vatandaşların, özellikle Kürt vatandaşların bu değişim ve dönüşüm bekalarının Türkiye Büyük Millet Meclisine iletildiğini bilmeleri çok değerlidir. Çünkü tüm Kürtler militan ile yöneticinin, siyaset ile bürokrasinin, aidiyet ile şovenizmin, kimlik ile yurttaşlık bağının, savaş ile barışın, silah ile sandığın ne olduğunu artık anlamış ve kavramıştır; düzenlenecek yasal ve orta vadede anayasal haklarla güven içinde olduklarını bilmeleri ve görmeleri sağlanmalıdır.

"Terörsüz Türkiye" hamlesinden Kürtler genelde umutludur ve destekliyor fakat tüm konuşmacıların da vurguladığı gibi umudu kadar güven duyduğu söylenemez. Bu güveni sağlayacak ilk adımın sanırız dağlardan gelenler, hapiste olanlar kadar vatandaşı da rehabilite edecek, psikolojik gerginlik yaratmayacak bir af çıkarılmasıdır.

Ekonomik kalkınmaya gelince, biz "Türkiye'nin iki temel problemi var." diye yıllarca söyleyen bölge insanlarından birisiyiz. Bize göre Türkiye'nin iki temel problemi var. Bu temel problemlerden biri Kürt, diğeri ekmeektir. Ekmeğin düzeltilmesi ve maliyetini ekonomistler bilir fakat Kürt demokratik hakları ülkeye sıfır maliyetlidir. Yeni demokratik hakların yasal düzenlemelerle demokratik birliği sağlamaktan geçtiğine inanıyoruz. Toplumsal barışın ve güvenin bölgede ve

ülkede yaratılması şüphesiz ekonomik kalkınma ve refahla doğrudan orantılıdır. Bölgede suçlu arama yerine artık kalkınma ve yatırımcı arama sürecinin başlaması çok önemlidir. GAP ve DAP yatırımları hızla tamamlanmalıdır, Silvan Barajı bitirilmelidir. Bölgede 1,6 milyon dönüm tarım toprağı suya muhtaçtır. Elektrik, gübre ve yakıt giderlerinde çiftçiye yüzde 50 sabit indirim uygulanmalıdır -antrparantez bir şey söylemek istiyorum Değerli Komisyon üyeleri, Sayın Başkanım; PKK silah bıraktı ama bölgede özel elektrik kurumu şirketleri maalesef zam yani zulüm âdetine devam ediyor- bölgede GES ve RES enerji teşvikleri cazip hâle getirilmelidir, ekonomik yatırımlar toplumsal barışı destekleyecek şekilde hızlandırılmalıdır, bölge OSB'lerinin güncel sorunları ele alınmalı ve dış pazar bulmada bölge yatırımcısına katkı sunulmalıdır. Sulama ve tarım-sanayi entegrasyonu için tarım ve sulama, sanayi altyapı teşviklerinin artırılması gerekmektedir. Barış sofrası turizmi bölgede tarım kadar önem arz ediyor. Tarih ve inanç turizminin ulusal, uluslararası düzeyde TÜRSAB eliyle desteklenmesi, programa alınması önemlidir. Sınır ticareti, kapsayıcı ve destekleyici düzenlemelerle mutlaka güçlendirilmelidir.

Toparlarsak, Komisyonun bu süreçte silah bırakıp ülkeye dönen vatandaşların toplumsal psikolojiyi germeden nasıl rehabilite edilmesi gerektiğini ve yaşama katılmalarının yasal düzenlemesini Meclise önereceğini umuyoruz. Komisyon, mağduru ve mağruru değil eşit kültürü ve aidiyetle çağrılabilen çağdaş bir devletin vatandaşları için yeni demokratik iklimin köşe taşlarının ne olduğunu tespit etmeli ve Meclise önermelidir. Sivil siyasi mutabakat toplum tarafından artık dayatılıyor. Bugün bu mutabakata katılmak bile dünden daha ileride olduğumuzun işaretidir. Yüz yıldır parlamenter sistemde Kürt ve Türk siyasetçiler "Kürt sorunu" tanımını âdeta dalaşmak için kullandılar, kullanıyorlar. Bu tanım bize olumsuzluk ve itiş kakıştan başka bir şey kazandırmadı, dünü kaşımdan başka bir işe yaramadı.

Sayın Meclis Başkanımız, Değerli Komisyon üyeleri; bu konuda Toplumsal Mutabakat Derneği olarak sizlere birer mektup gönderdik. Toplumsal Mutabakat Derneği olarak şu önerimizi Meclis partilerine iletmenizi diledik, huzurunuzda bu önerimizi tekrarlıyoruz: Yüz yıldır "Kürt sorunu" deyip duran tüm siyasilere artık bu tanım yerine "Kürt demokratik hakları" tanımını kullanmalarını öneriyoruz. Bu önerimiz dikkate alınırsa belki o zaman siyasetçilerimiz, sizler demokrasimizin

eksiklerini masaya yatırarak demokrasimizin eksik yanlarının neler olduğunu, nasıl giderilmesi gerektiğini daha net işaret edip birbirinizle konuşmaya ve normalleşmeye katkı sunarsınız.

Nazik bir süreçten geçiyoruz. Vatandaşların psikolojik cenneti ve cehennemi; devletin, iktidarın ve siyasi parti liderlerinin dilinin ucundadır. Devletin dilinin güven veren, kapsayıcı, birleştirici bir dil olması kadar parti liderlerinin dili de normalleşme ve birleştiriciliğe çağıran bir hâl, bir dil olmalıdır.

Kürt demokratik hakları, yüz yıldır Meclisin sırtında değil boynunda asılı duran maddi-manevi, günah dolu bir sorumluluktur. Bu yeni süreçle bu günahtan, bu sorumluluktan kurtulmanın yolu eşit vatandaşlık ülküsüyle yeni demokrasi için bir fırsat olacağı ve heba edilmemesi gerçeği ortada duruyor. Demokratik hakların tanınması, ekonomik kalkınmanın hızlandırılması, demokratik eşitliğin ve kardeşliğin güçlendirilmesi için bu sürece baştan beri desteğimizi çeşitli defalar açıkladık ve desteklemeye devam ediyoruz. Meclisin varlığı, siyasi mutabakatın sürdürülmesi ve olgunlaşması zorunludur. Şüphesiz, bu sürece yalnız siyasi aktörlerin değil örgütlü-örgütsüz tüm vatandaşların imece usulü düşünce ve moral katkıları değerlidir. Yeni başlayan bu olanakla doğru ve yerinde hamlelerle hep birlikte güzelim ülkeyi demokrasi bahçesine çevirmeye çalışılacağına inanıyoruz. Özetle, bu süreç devam ederse artık iç politikamızın dış politikamızı belirleyeceğine inanan bir sivil toplum örgütüüz.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; bu duygu ve düşüncelerle sözlerime son veriyor, davetiniz için tekrar teşekkür ediyorum.

TBMM BAŞKANI NUMAN KURTULMUŞ - Çok teşekkür ediyorum.

Böylece bugünkü çalışmalarımızı tamamlamış olduk.

Değerli arkadaşlar, şimdiye kadar Komisyonda 113 STK temsilcisi ve kanaat önderini dinledik ve çok farklı fikirlerde olmakla birlikte herkes burada geldi, görüşlerini aktardı hatta bugün de iki oturumda da farklı kanaatlere sahip arkadaşlarımızı dinledik. İlk oturumda terörle mücadelede gerçekten bedel ödemiş olan askerlerimizi, askerî cenahtan temsilcileri, STK temsilcilerini dinledik. Bu oturumda da barışa nasıl katkı sunulabilir, bununla ilgili arkadaşlarımızın fikirlerini hep beraber dinlemiş olduk.

Şunu ifade etmek isterim ki bu toplantı da gösterdi ki aslında biz Komisyonu çözümü bulmak ve çözüme en kestirme yoldan, en kısa yoldan ulaşmak

için kurmuşuz. Malum, Türkiye'de meseleyi komisyona havale etmek... Çözüksüzlük istediğiniz bir meseleyi komisyona havale edersiniz. Bu Komisyon burada bulunan arkadaşlarımızın da iradesiyle çözüm iradesini ortaya koymuştur. Her toplantıda katılan arkadaşlarımızın yürekten sürece destek vermeleri de bu irademizi, bizlerin iradesini pekiştiriyor. Ben her birinize tek tek, ayrı ayrı çok teşekkür ediyorum.

Tabii, bugün maalesef sizi biraz beklettik ama bir taraftan da önemli bir iş yaptık. Bu verdiğimiz arada, iki oturum arasındaki süreçte Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda siyasi partilerimizin tamamının isteğiyle, özellikle 3 değerli arkadaşımızın da içinde bulunduğu Umut gemisinin yolunun kesilmesi ve oradaki değerli 3 milletvekili arkadaşımız Necmettin Çalışkan, Hatay Milletvekilimiz; Sema Silkin Ün, Denizli Milletvekilimiz ve Mehmet Atmaca, Bursa Milletvekilimizin İsrail işgal güçleri tarafından alıkonulması, ayrıca aynı gemide bulunan 21 Türk vatandaşının alıkonulması ve onlarla ilgili de maalesef bir baskınla, askerî bir operasyonla, bir saldırıyla karşı karşıya kalınması dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak tavrımızı, tepkimizi ve neler yapılabileceğini tartışmak üzere bir genel görüşme yapıldı. Bütün siyasi parti temsilcilerimiz orada görüşlerini ifade ettiler. Orada da çok değerli teklifler gündeme geldi. En sonunda da biz şimdi bu toplantıya geçtiğimizde yine partilerimizin tamamının ittifakıyla bir Başkanlık tezkeresini, İsrail'in bu saldırganlığını kınayan, İsrail'in yaptığı bu tavra karşı Türkiye Büyük Millet Meclisinin sessiz kalmadığını ifade eden, aslında bunun sadece 3 milletvekilimize karşı değil bütün milletvekillerimize ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevi şahsiyetine yapılmış bir saldırı olduğunu ifade eden bir tezkereyi kabul etmiş olduk. Bundan dolayı sizi beklettiğimiz için sabrınız dolayısıyla teşekkür ediyoruz ama orada da önemli bir toplantıyı gerçekleştirmiş olduk.

Değerli arkadaşlar, bir sonraki toplantıda zamanı ve gündemi sizlerle paylaşacağız. Artık dinleme faslının sonuna geliyoruz, bundan sonra raporları hazırlamak için grupların, partilerin ve buradaki milletvekili arkadaşlarımızın çalışmalarını bekleyeceğiz ve arkasından da tabii, bir çerçeve rapor hazırlayarak hangi konularda neler yapılması gerekir... Burada sizlerin de dile getirdiğiniz şimdiye kadarki konuşmaların hepsinden bir söylem analizi de ortaya çıkarıyoruz. Böylece yapılabilecek teklifler Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna... Biz

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: Millî Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu

Tarih: 08/10/2025

Sayfa: 58

Komisyon olarak hangi tekliflerde bulunacağız, bunu çalışarak orada da bir mesaiye ihtiyacımız olacak. İnşallah, en kısa süre içerisinde bu Komisyonun ana uğraş alanındaki faaliyetlerini belli bir noktaya getireceğiz.

İnşallah, önümüzdeki toplantıda görüşmek üzere hepinize iyi akşamlar diliyorum.

Kapanma Saati: 19.14